

Bilaga med externa bidrag till Sveriges nationella reformprogram **2015**

Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla

**Bilaga med externa bidrag till
Sveriges nationella reformprogram
2015**

Innehåll

1. Bidrag från arbetsmarknadens parter	3
Inledning.....	3
Kort om lönebildning i Sverige	3
Exempel på parternas aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av Europa 2020	3
Kommentarer till det nationella reformprogrammet	9
2. Bidrag från SKL – företrädare för den regionala och lokala nivån.....	12
Lokalt och regionalt arbete med Europa 2020-strategin.....	12
Vikten av flernivåstyrning och de europeiska struktur- och investeringsfonderna för strategins genomförande.....	12
Regionala och lokala exempel som bidrar till att uppfylla Sveriges nationella mål	12
Exempel från SKL.....	13
Regionala exempel.....	14
Lokala exempel	16
3. Bidrag från organisationer i det civila samhället.....	19
COOMPANION	19
Famna – Riksorganisationen för idéburen vård och social omsorg	21
Folkbildningsrådet	24
FORUM – Idéburna organisationer med social inriktning.....	26
Lika Unika.....	29
RFSL – Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter.....	32
Svenska kyrkan.....	35
Sveriges Kvinnolobby	37
Verdandi.....	40
Vetenskap & Allmänhet	43

1. Bidrag från arbetsmarknadens parter

Inledning

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna i Sverige – Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt Arbetsgivarverket – ger i det följande exempel på aktiviteter som vi menar bidrar till uppfyllelsen av målen för Europa 2020-strategin.

Exemplen är inte en heltäckande redovisning utan ett urval. Några av dem baseras på gemensamma överenskommelser med alla organisationerna, andra är överenskommelser mellan vissa av organisationerna. Övriga exempel är ensidiga åtgärder från någon av de centrala arbetsmarknadsorganisationerna och/eller deras medlemsförbund.

Kort om lönebildning i Sverige

Arbetsmarknadens parter har ansvar för lönebildningen på den svenska arbetsmarknaden och värnar om partsautonomin. Grundläggande delar i modellen är fackliga organisationer med hög organisationsgrad, arbetsgivarparter med hög anslutningsgrad, en stark ställning för kollektivavtalet, företrädare på arbetsplatserna med förhandlingsmandat samt självständighet och oberoende från staten för arbetsmarknadens parter.

Självständigheten manifesteras bland annat av att den största delen av arbetsmarknaden regleras av ett antal huvudavtal som träffats på central nivå mellan arbetsgivare och fackliga organisationer, och som bland annat reglerar förhandlingsordningen, ordning vid tvistemål och utvecklingsfrågor. Det finns idag drygt 650 centrala kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor i Sverige.

Exempel på parternas aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av Europa 2020

1. Sysselsättning – 80 % av kvinnor och män 20–64 år ska arbeta

1.1. Integration av ungdomar på arbetsmarknaden

Yrkesintroduktionsavtal

Under hösten 2011 initierade regeringen så kallade trepartssamtal med arbetsmarknadens parter. Syftet var att finna lösningar till identifierade problem på arbetsmarknaden så som den höga ungdomsarbetslösheten. Trepartssamtalen har förts med de centrala partsorganisationerna och sedan januari 2013 med avtalslutande parter på branschnivå.

Till grund för yrkesintroduktionsanställningar ligger kollektivavtal som tecknas självständigt mellan parterna på arbetsmarknaden. Målgruppen för avtalen är unga personer som saknar relevant yrkeserfarenhet. Avtalens konstruktion

varierar mellan branscherna men genomgående är att arbete kombineras med utbildning (tiden i utbildning är begränsad till max 25 procent av arbetstiden). Utbildningen kan antingen vara arbetsplatsförlagd eller tillhandahållas av extern utförare. Tiden i utbildning är inte lönegrundande.

Centrala överenskommelser om yrkesintroduktionsavtal har tecknats inom följande branscher: Handeln (Svensk Handel och Handelsanställdas förbund), den kommunala sektorn (SKL/Pacta och Kommunal), sågverksindustrin (Skogsindustrierna och GS facket för skogs-, trä- och grafisk bransch), delar av tillverkningsindustrin (Teknikarbetsgivarna/IKEM/Svemek/GAF/Stål och Metallarbetsgivarförbundet och IF Metall) och Fastighetsbranschen (Almega Tjänsteförbunden, Fastighetsarbetsgivarna och Fastighetsanställdas förbund). Fler branscher för diskussioner med regeringen om utvecklande av avtal, med undantag för Byggnadsarbetarförbundet och Transportarbetarförbundet.

Den kommunala sektorn (SKL/Pacta och Kommunal) har också tecknat ett avtal (BAL13) som riktar sig till arbetslösa ungdomar (19–25 år) och som saknar tidigare erfarenhet från branschen. Anställningsformen är tidsbegränsad och arbetstagaren anställs under ett år.

Regeringen stödjer parternas tecknande av yrkesintroduktionsavtal genom stödstrukturer för avtalen:

- Lönesubvention motsvarande en ordinarie arbetsgivaravgift (31,42 procent)
- Handledarstöd motsvarande 2 500 kronor i månaden och anställd
- Nationell stödstruktur för utbildningsinnehållet

Studentmedarbetare

Under 2014 tecknades kollektivavtal om så kallade studentmedarbetare inom privat, kommunal och statlig sektor. Avtalet i privat sektor avser fastighetsbranschen. Avtalen ser olika ut men riktar sig till personer som studerar vid universitet, högskola eller eftergymnasial utbildning och avser kvalificerat arbete under en begränsad tid, maximalt 10–15 timmar i genomsnitt per vecka. För den anställde ger avtalet möjlighet att arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter med en tydlig koppling till pågående studier, samt underlättar övergången mellan studier och arbetsliv. Arbetsgivaren får möjlighet att ta tillvara kompetens hos universitets-, högskole- eller eftergymnasialt studerande och får samtidigt en chans att visa upp verksamheten för att kunna locka till sig kompetent arbetskraft. Inom det statliga avtalsområdet har Arbetsgivarverket träffat överenskommelse med Saco-S och OFR/S,P,O om *Avtal om villkor för tidsbegränsad anställning som studentmedarbetare*. Avtalet medger en ny tidsbegränsningsgrund s.k. studentmedarbetaranställning och reglerar anställningsvillkoren för dessa anställningar. Avtalet kan tillämpas på tidsbegränsade anställningar av heltidsstuderande med minst ett års avklarade universitets- eller högskolestudier, under maximalt fyra terminer, om motsvarande högst 25 procent av en heltid. Det är parternas uppfattning att möjligheten att kombinera teoretiska studier med praktisk arbetslivserfarenhet

bidrar till att underlätta övergången mellan studier och yrkesliv samtidigt som berörda verksamheter tillförs aktuell kunskap. Genom avtalet kan statliga verksamheter också underlätta framtida rekryteringar av färdigutbildade akademiker. För de studerande kan en studentmedarbetaranställning underlätta övergången mellan studier och arbetsliv. Att utföra kvalificerade arbetsuppgifter med en tydlig koppling till pågående studier är enligt parterna ägnat att bidra till bättre kvalitet i studierna samtidigt som studentmedarbetaren får möjlighet att omsätta teoretiska kunskaper och härigenom bidra till de statliga verksamheternas utveckling och resultat. En studentmedarbetaranställning tillsätts utifrån det regelverk som gäller för tillsättningar i staten i övrigt. Ett regelverk som i korthet innebär att endast sakliga grunder som förtjänst och skicklighet ska ha betydelse vid tillsättningen samt att alla anställningsbeslut kan överklagas.

SKL/Pacta och AkademikerAlliansen, (16 Saco-anslutna arbetstagarorganisationer) och Allmän Kommunal Verksamhet, AKV (Vision, Akademikerförbundet SSR, Teaterförbundet och Ledarna) tecknade ett Studentmedarbetaravtal i mitten av december 2014 för tillämpning från och med den 1 januari 2015. Avtalet ger möjlighet för studerande vid universitet-, högskola- och eftergymnasialutbildning att kunna kombinera studierna med mer kvalificerat extraarbete inom det område som studierna bedrivs. Avtalet gör det möjligt att arbeta i genomsnitt 15 timmar per vecka under terminsstudierna. Anställningen är terminsvis tidsbegränsad med möjlighet till en månads ömsesidig uppsägningstid. Arbetsgivaren ska utse en mentor som tillgång för studentmedarbetaren under anställningen. Lönesättningen ska vara individuell och differentierad.

Unga i arbete

Unga till arbete är en av SKL:s prioriterade frågor även 2015 och fokus kommer att vara på att öka ungas möjligheter in på arbetsmarknaden. Arbetet sker till en del via kommunikationssatsningen *Sveriges viktigaste jobb* för att uppmuntra ungdomar att välja inriktningar som ger jobb, med målet att rekrytera till välfärdssektorn.

Arbetet inom den prioriterade frågan kommer att ske utifrån tre olika indikatorer, som på olika sätt berör ungdomars möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

- Kommunernas arbete med feriejobb
- Utveckling av *Plug In*-projektet
- Implementering och spridning av yrkesintroduktionsanställningar

En registerstudie som är under bearbetande av SKL visar att ungdomar som har arbetat under gymnasietiden har större chanser att vara i jobb efter avslutat gymnasium. IFAU har i en rapport visat att ungdomar som har arbetat vid sidan av studierna eller under loven, i en bransch som har koppling till den utbildning

som den unge studerar vid, har betydligt högre chanser att vara i arbete jämfört med unga som haft ett arbete som inte är kopplat till sin utbildning eller de som inte arbetat under gymnasietiden.

Sveriges kommuner och landsting/regioner anordnade 2014 cirka 82 000 feriejobb för ungdomar som ska börja eller studerar på gymnasiet. Dessa feriejobb är många ungas första kontakt med arbetsmarknaden och ger många värdefulla erfarenheter och referenser inför framtiden. SKL vill nu bidra till att utveckla feriejobben så att fler ungdomar kan få en möjlighet till ett feriejobb och att fler arbetsgivare kan vara med och bidra samtidigt som de själva får en möjlighet att marknadsföra sig själva och sin bransch. I detta arbete ingår SKL:s satsning *Sveriges viktigaste jobb* där feriejobben är en väg att marknadsföra jobb inom kommuner och landsting/regioner.

Under året kommer arbetet med att lyfta fram yrkesintroduktionsavtalen som en möjlighet för kommuner att kunna rekrytera och samtidigt utbilda ungdomar som är intresserade av att arbeta inom den kommunala sektorn.

Vägledning för ungdomar

Saco ger årligen ut tre böcker som riktar sig primärt till elever som snart ska avsluta sina gymnasiestudier: faktaboken om cirka 160 högskoleyrken *Välja yrke*. Här finns information om arbetsinnehåll, utbildningsvägar, lönenivåer mm. Rapporten *Framtidsutsikter* innehåller arbetsmarknadsprognoser för ett urval av ca 60 högskoleyrken på fem års sikt. *Konsten att välja utbildning* ger tips och studievalsinspiration. Skrifterna kan beställas kostnadsfritt på www.saco.se/studieval, där man också kan göra personlighetstest, få planeringsstöd och ställa yrkesrelaterade frågor. Sajten hade ca 2 miljoner sidvisningar under år 2014.

Saco Studentmässor anordnas varje år i Stockholm och Malmö. På mässorna finns representanter för svenska och internationella utbildningsanordnare, framtida arbetsgivare och flera myndigheter och organisationer, inklusive Sacos förbund, som studenterna kan ha kontakt med under studietiden. Mässorna besöktes år 2014 av drygt en fjärdedel av alla sistaårsgymnasister i Sverige. Saco genomför också kompetensutvecklingsprogram för studievägledare.

Samverkan och kvalitetssäkring

Att gymnasieskolan håller hög kvalitet och relevans är avgörande för att elever ska kunna skaffa sig sitt första jobb eller få en bra övergång till vidare studier. För företagen är kompetensförsörjningen en av de allra största utmaningarna. Därför är många branscher i hög grad involverade i olika arbeten som syftar till att öka kvaliteten och relevansen i gymnasieskolan.

Exempel på sådant engagemang är att de ledande företrädarna för svenska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer inom industrisektorn sedan 2004 bedriver arbetet med *Teknikcollege*. Idag finns 26 regioner med nära 150 Teknikcollegecertifierade utbildningsanordnare och över 2000 samverkansföretag från norr till söder. Inom byggindustrin finns möjligheter för

gymnasieskolor med bygg- och anläggningsprogrammet att ansöka om en kvalitetsmärkning. Skolor som uppfyller kriterierna bedöms ha förutsättningar att ge grundläggande yrkesutbildning som uppfyller byggbranschens krav, och blir branschrekommenderade. Liknande upplägg finns inom VVS med konceptet förstklassig skola.

1.2. Integration av utrikes födda på arbetsmarknaden

Rådet för integration i arbetslivet mot främlingsfientlighet och rasism

Svenskt näringsliv, SKL, Arbetsgivarverket, LO, TCO och SACO driver tillsammans Rådet för integration i arbetslivet, Ria. En konferens i oktober 2013 samlade företrädare för lokala parter till diskussion med rådet och Sveriges integrationsminister om *Svenska modellen och integration. Främlingsfientlighet och rasism måste bekämpas*. Samtidigt publicerades en gemensam artikel på samma tema. Huvudbudskapet är att främlingsfientlighet och rasism inte bara kränker individen och är oförsvarbart ur medmänsklig synvinkel, det skapar dessutom oro och spänningar i samhället och försämrar trivsel, lönsamhet och effektivitet på arbetsplatsen. Den svenska modellen med uppdelat ansvar mellan parterna och statsmakterna är i sammanhanget en styrka. Den har vuxit fram för att den möjliggör former för att effektivt lösa problem och utmaningar i arbetslivet.

Webbportalen Omstart

Omstart, www.saco.se/omstart, är en webbportal för invandrade akademiker. Webbportalen har vidareutvecklats under 2014 och anpassats för olika typer av mobila skärmar. Omstart och Sacos integrationsarbete har under året presenterats vid olika tillfällen, bland annat vid Saco studentmessa i Malmö, för olika beslutsfattare och skolor samt vid arbetsmarknadsutbildningen *Korta vägen* i Jönköping och i Stockholm.

Bazaren

Bazaren är en mässa i Stockholms kulturhus som varje år lockar cirka 70 utställare och 10 000 besökare. Saco har deltagit i arbetsgruppen som arrangerar Bazaren ledd av Länsstyrelsen i Stockholms län. På Bazaren deltar Saco och ett antal Sacoförbund med monter för att informera om utbildning och arbetsmarknad för akademiker, samt arrangerar ett 70-tal träningsintervjuer för de som vill testa att gå på en anställningsintervju.

Mentorsprogram och etableringslots

Flera Sacoförbund har mentorsprogram för nyanlända akademiker. I programmen paras en nyanländ akademiker ihop med en professionskollega. Målen för den invandrade akademikern är att utöka det professionella kontaktnätet och att få ett ökat självförtroende i karriärarbetet.

1.3. Integration av individer med svagare anknytning till den reguljära arbetsmarknaden

Särskilt villkorsavtal inom staten för vissa tidsbegränsade anställningar som arbetsgivaren ingår inom ramen för arbetsmarknadspolitiska målsättningar

Inom den statliga sektorn finns sedan 2013 ett särskilt villkorsavtal för vissa tidsbegränsade anställningar. Avtalet reglerar anställningsvillkoren för de anställningar, om högst 12 månader, som arbetsgivaren bedömer kan motiveras inom ramen för en arbetsmarknadspolitisk målsättning. Avtalsvillkoren har utformats för att arbetsgivaren vid beslut om en sådan anställning ska ha större möjlighet att forma anställningen utifrån den enskilde arbetstagarens behov av stöd, utveckling och erfarenhet. Genom avtalet tar parterna ett gemensamt ansvar för att tillhandahålla relevanta anställningsvillkor för de arbetstagare som avtalet kan tillämpas på. Individer som härigenom kan få arbetslivserfarenhet och ökad anställningsbarhet.

1.4. Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden

Jämställdhetsintegrering

SKL är en av initiativtagarna till webbportalen Jämställ.nu. Portalen är en nationell resurs för jämställdhet och jämställdhetsintegrering. På portalen finns fakta och nyheter om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsintegrering. Jämställ.nu lanserades i december 2009 och drivs idag som en unik samverkanssatsning mellan Nationella sekretariatet för genusforskning, länsstyrelserna, Svenska ESF-rådet, Sveriges Kommuner och Landsting samt VINNOVA.

Jämställ.nu finansierades under åren 2011–2013 genom medel från Sveriges Kommuner och Landstings Program för hållbar jämställdhet (HåJ). Från och med 2014 finansieras portalen av regeringen.

1.5. Omställning

Omställningsavtal

Majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad omfattas av omställningsavtal. Sådana avtal avser att underlätta för anställda som blivit eller riskerar att bli uppsagda att få hjälp till nytt arbete genom aktivt omställningsarbete och ekonomiska förmåner vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Parterna på den svenska arbetsmarknaden, där det finns kollektivavtal, har omställningsavtal på såväl privat sektor, statlig sektor som i kommunsektorn. Sverige är unikt i och med att arbetsmarknadsparterna på detta sätt tar ansvar för så stor del av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Inom den statliga sektorn finns sedan årsskiftet två nya omställningsavtal som utifrån ett helhetsperspektiv stödjer en effektiv omställning i den statliga sektorn. Avtal om lokala omställningsmedel vars syfte är att stärka det proaktiva omställningsarbetet hos respektive arbetsgivare och Avtal om omställning, som reglerar villkoren för det individuella stöd som arbetstagare kan ta del av vid

uppsägning på grund av arbetsbrist eller när en tidsbegränsad anställning om minst två år löper ut, för att så snabbt som möjligt komma tillbaka till arbete. Avtalen utgår från behoven på arbetsmarknaden och bildar tillsammans en omställningskedja som stödjer arbetslinjen, individens möjlighet till längre arbetsliv samt den förändring och utveckling av statliga verksamheter som krävs vid var tid.

2. Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10 %

Minskade gymnasieavbrott och Plug-In 2.0

SKL:s arbete med gymnasieavbrott är även under 2015 fokuserat på projektet *Plug-In*. SKL har inom ramen för den nya programperioden för Europeiska Socialfonden (ESF), lämnat in en ansökan om att fortsätta och utvidga projektet *Plug-In 2.0*. I projektplanen för de kommande tre åren finns 6 regionförbund som medsökande och planen är att utveckla befintliga projekt för att få fler ungdomar att fullfölja sina gymnasiestudier. Det planerade projektet kommer ha ett större fokus på att utveckla metoder inom gymnasieskolan som motverkar avbrott.

En viktig del i *Plug-In 2.0* kommer *PlugInnovation* att spela genom att vara en nationell plattform för att förhindra avhopp från gymnasieskolan. Där finns bland annat information om forskning och studier om skolfrånvaro.

Kommentarer till det nationella reformprogrammet

Kommentarer från LO, TCO och Saco

Den svenska fackföreningsrörelsen delar i huvudsak den beskrivning av Sverige som kommer fram i den landrapport som kommissionen publicerade den 26 februari. Vi instämmer i att det finns risker med den höga skuldsättningen för de svenska hushållen och de snabbt stigande bostadspriserna. På samma vis delar vi uppfattningen att den höga arbetslösheten bland ungdomar och invandrare är ett utbildningsmisslyckande. Det är därför angeläget med satsningar på ökad kvalitet i utbildningen och på investeringar i infrastruktur och på åtgärder för att öka konkurrensen i byggsektorn och få fart på byggandet.

När det gäller regeringens åtgärder vad gäller de nationella rekommendationerna förra året, har LO, TCO och Saco följande synpunkter.

Hållbara offentliga finanser

Det är bra att regeringen nu har beslutat att se över saldomålet, eftersom överskottsmålet i praktiken varit övergivet i flera år. Även om överskottsmålet har tjänat oss väl, så har skälen för att införa det försvunnit, och Sverige har idag en mycket gynnsam relativ offentlig-finansiell ställning. Då vi fortfarande befinner oss i en mycket utdragen lågkonjunktur, bör finanspolitikens viktigaste uppgift vara att undvika att den höga arbetslösheten biter sig fast och bygga Sverige starkt för framtiden. Det bör ske genom att öka de offentliga infrastrukturinvesteringarna i samband med en önskvärd ökning av

bostadsbyggandet. Vi vill dock framhålla att det även framgent är viktigt med ett tydligt finanspolitiskt ramverk.

Sverige behöver ett högt skatteuttag om vi ska klara välfärden. Samtidigt ser vi att de principer som i början på 90-talet etablerades för det svenska skattesystemet successivt har urholkats. Vi efterlyser därför en större översyn av skattesystemet, där man överväger bl.a. en mer likformig beskattning av kapital.

Etablering på arbetsmarknaden (unga med bristfällig utbildning och personer med utländsk bakgrund)

Svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden bland unga vuxna och personer som har invandrat till Sverige gäller framför allt de som har en bristfällig utbildningsbakgrund. Personer utan fullgjord gymnasieutbildning har en utsatt situation på arbetsmarknaden. För att minska avhoppet i gymnasiet bör regeringen därför prioritera åtgärder för att förbättra skolans kvalitet, både i termer av lärarkompetens och tidiga stödinsatser i framförallt grundskolan. Samtidigt är det av yttersta vikt att även den eftergymnasiala utbildningen ges tillräckliga resurser för att upprätthålla en hög kvalitet i utbildningen. Yrkehögskolan bör byggas ut och ytterligare högskoleplatser måste åtföljas av tillräckliga resurser så att inte kvaliteten blir lidande.

Personer som invandrar till Sverige är en mycket heterogen grupp. För ökad tillväxt och en bättre fungerande arbetsmarknad bör man i högre utsträckning fokusera på den individuella kompetensen, förmågan och ambitionen. För personer som invandrar till Sverige är tillgång till validering av tidigare utbildning och arbetslivserfarenheter samt goda möjligheter att komplettera studier på grund-, gymnasie- och eftergymnasial nivå nyckelfrågor. Svenska för invandrare måste också hålla en hög kvalitet och anpassas till individens nivå och behov.

Alla som invandrar till Sverige skulle vara betjänta av information om och vägledning till svensk arbetsmarknad, och bör erbjudas utbildning i svenska samt valideringsinsatser. Vi är kritiska till att ingen myndighet har ett samlat, samordnande och proaktivt uppdrag att informera och vägleda nyanlända utöver de som ingår i etableringsuppdraget.

Avslutningsvis välkomnar LO, TCO och Saco att inkomsttaket i arbetslöshetsförsäkringen ska höjas. Idag ger försäkringen enbart ett lågt grundskydd för de flesta löntagare och fungerar därmed dåligt som en omställningsförsäkring mellan två arbeten.

Kommentarer från Svenskt Näringsliv

I enlighet med vad som uttrycks i kommissionens landrapport för Sverige 2015 har Sverige låg lönespridning, höga lägstalöner och liten löneprogression. I kombination med anställningsskyddets utformning och konfliktregler som gynnar redan etablerades intressen försvårar det etableringen för svagare grupper på arbetsmarknaden.

Svenskt Näringsliv anser att anställningsskyddet för tillsvidareanställningar bör reformeras så att det stimulerar jobbskapande, ökar möjligheterna för svaga grupper etablering och möjliggör att företagen kan rekrytera och behålla de medarbetare med den bästa kompetensen för företagets verksamhet, till exempel i enlighet med OECD:s rekommendationer. Vidare bör det finnas en proportionalitet mellan stridsåtgärders syfte eller omfattning och den skada de åstadkommer. Skyddet för arbetsfreden bör stärkas genom att det inte ska vara möjligt att med sympatiåtgärder tvinga in företag i andras konflikter.

Överskottsmålet har uppfyllt sitt ursprungliga syfte att amortera bort nettoskulden. Inom ramen för ett fortsatt stabilt ramverk kan målet nu justeras till ett saldomål. För att säkra en transparent och förtroendebevarande övergång bör detta föregås av en utredning.

Svenskt Näringsliv välkomnar kommissionens analys av hushållens skulder, då erfarenheten visar att alltför hög skuldsättning kan orsaka omfattande problem. Regeringen bör noggrant följa utvecklingen och utreda hur riskerna med en stigande skuldsättning kan minskas.

Svenskt Näringsliv delar uppfattningen att hyresregleringen förvärrar bostadsbristen vilken får negativa effekter på matchningen på arbetsmarknaden. Förenklade byggregler och planprocesser är väsentliga för att öka byggandet. Som ett första steg bör fri hyressättning vid nybyggnation införas även efter de första 15 åren.

Svenskt Näringsliv ser att flera politiska reformer under de senaste åren har stärkt incitamenten för att arbeta och lett till ökat arbetskraftsutbud. Reformerna har bidragit till att sysselsättningstillväxten har varit stark i Sverige trots finanskrisen och dess efterverkningar. Fler åtgärder med samma syfte krävs för att ytterligare integrera så kallade svaga grupper på arbetsmarknaden. Ökad beskattning av arbete, ytterligare lagregleringar av anställningar och regleringar som minskar konkurrensen riskerar påverka sysselsättningsutvecklingen negativt.

Det är avgörande att elevernas resultat i grundskolan förbättras och att elevernas baskunskaper när det gäller till exempel att läsa, skriva och räkna ökar. Fler elever behöver nå grundskolans mål och bli behöriga till gymnasieskolan. Det är också viktigt att attraktiviteten för gymnasieskolans yrkesprogram ökar och att dess kvalitet och relevans stärks.

En ökad samverkan och ett ökat inflytande från branscherna är nödvändigt för att lyckas med det. Även eleverna på de högskoleförberedande programmen behöver nå längre och bli bättre rustade för att klara av universitets- och högskolestudier. Yrkesvux bör bli en permanent del av vuxenutbildningen och antalet platser inom yrkeshögskolan behöver öka. Den högre utbildningen bör kompletteras med mål för genomströmning och etablering.

2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Landsting – företrädare för den regionala och lokala nivån

Lokalt och regionalt arbete med Europa 2020-strategin

Kommuner och landstings verksamhet utgör ca 21 procent av Sveriges BNP och står för ca 30 procent av sysselsättningen. Europa 2020-strategin berör flera politikområden som kommuner, landsting och regioner ansvarar för i Sverige. Många av Sveriges kommuner, landsting och regioner har integrerat målsättningarna i Europa 2020-strategin i sina utvecklingsplaner, verksamhetsplaner och årsbudgetar. Det finns ett gediget strategiskt arbete kring uppföljning av mål och indikatorer som fastställts i enlighet med strategin. I detta sammanhang betonas att för de regioner och landsting som har det regionala tillväxtansvaret ingår i deras grunduppdrag att arbeta med och driva många av de frågor som lyfts upp inom strategin. Även de 290 kommunerna runt om i Sverige arbetar inom många av sina kärnverksamheter med insatser som kan kopplas till målen inom Europa 2020.

Den 20 januari 2015 arrangerade Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Regeringskansliet och kommissionen en konferens om Europa 2020-strategins genomförande i Sverige. En bred diskussion hölls mellan aktörer från olika sektorer och samhällsnivåer om de landsspecifika rekommendationerna. Denna typ av arrangemang ökar känslan av delaktighet för alla aktörer i genomförandet av Europa 2020-strategin och en ny konferens är planerad till 2016.

Vikten av flernivåstyrning och de europeiska struktur- och investeringsfonderna för strategins genomförande

Europa 2020-strategin har satt en trovärdig och ändamålsenlig ram för de europeiska struktur- och investeringsfonderna och bidragit till att fokusera insatser i medlemsstaterna. SKL anser att fonderna är det viktigaste verktyget och en viktig mobiliserande kraft för att uppnå måluppfyllelse i Europa 2020-strategin.

De europeiska struktur- och investeringsfonderna tillför inte enbart stora ekonomiska resurser, utan även ett arbetssätt som numera präglar genomförandet av i stort sett all politik på lokal och regional nivå. Arbetssättet innebär ett mer strukturerat sätt att angripa de problembilder och utmaningar som identifierats genom satsningar som utnyttjar de regionala styrkorna och möjligheterna. Därför betonas SKL vikten av att involvera lokal och regional nivå i alla delar av Europa 2020-strategin: i dialog om målsättningar, prioriteringar, beslut och genomförande.

Regionala och lokala exempel som bidrar till att uppfylla Sveriges nationella mål

Runt om i Sverige pågår en mängd olika projekt på lokal och regional nivå som syftar till att uppfylla Europa 2020-strategins mål. De exempel som redovisas nedan ska ses som ett axplock av goda exempel på framgångsrikt arbete från olika delar av landet.

Exempel från SKL

Yrkesintroduktionsavtal

SKL/Pacta och Svenska Kommunalarbetareförbundet har två avtal för yrkesintroduktion. BUI-avtalet är till för arbetstagare i utbildning- och introduktionsanställning. Arbetstagarna ska ha genomgått vård- och omsorgsutbildning men sakna relevant yrkeserfarenhet. BAL-avtalet är till för arbetstagare i arbetslivsintroduktionsanställning. Arbetstagare ska sakna en anställning och behöva arbetslivsintroduktion för att komma in på arbetsmarknaden. Syftet med avtalen är att möta behovet av rekrytering till kommuner och landsting och samtidigt öka sysselsättningen i Sverige. Avtalen är viktiga för att underlätta övergången mellan skola eller arbetslöshet och arbetsliv.

Svenska Kommunalarbetareförbundet har lämnat uppgift om de lokala kollektivavtal som skrivits under på central nivå. Det är 11 kommuner och två landsting som tecknat lokala kollektivavtal för BAL. 15 kommuner och ett landsting har tecknat lokala kollektivavtal för BUI. Parterna avser ansöka om ekonomiskt stöd, så kallade främjandemedel, från regeringen för utvärdering av BAL och BUI.

Studentmedarbetaravtal

SKL/Pacta och AkademikerAlliansen, (16 SACO-anslutna arbetstagarorganisationer) och Allmän Kommunal Verksamhet, AKV (Vision, Akademikerförbundet SSR, Teaterförbundet och Ledarna) tecknade ett studentmedarbetaravtal i mitten av december 2014 för tillämpning från och med den 1 januari 2015. Avtalet ger möjlighet för studerande vid universitet-, högskola- och eftergymnasialutbildning att kunna kombinera studierna med mer kvalificerat extraarbete inom det område som studierna bedrivs. Avtalet gör det möjligt att arbeta i genomsnitt 15 timmar per vecka under terminsstudierna. Anställningen är terminsvis tidsbegränsad med möjlighet till en månads ömsesidig uppsägningstid. Arbetsgivaren ska utse en mentor som tillgång för studentmedarbetaren under anställningen. Lönesättningen ska vara individuell och differentierad. För studerande kan avtalet underlätta övergången mellan studier och arbetsliv och bidra till fler kvalificerade extraarbeten under studietiden. För arbetsgivaren skapas möjlighet till att delvis lösa kommande personalförsörjningsbehov.

Collaborative Assessment Alliance

Under lång tid har diskussioner och analyser om elevernas resultat och resultatutveckling i hög grad handlat om läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Kritik har ibland riktats mot att denna fokusering är för snäv och inte fångar in hela skolans uppdrag. Utmaningen som utbildningsväsendet står inför är att transformera utbildning och lärande så att elever rustas inför dagens och morgondagens samhälle och arbetsmarknad.

Under 2009–2012 genomfördes projektet Assessment and Teaching of 21st Century Skills, ett samarbete mellan University of Melbourne och Cisco, Intel och Microsoft. Under projektets gång definierades tio stycken så kallade 21st Century Skills, nyckelkompetenser som t.ex. samarbetsförmåga och digital läskunnighet, som unga behöver för dagens och framtidens jobb. Exempel på hur kollaborativ problemlösning och digital kompetens kunde bedömas i en digital miljö togs också fram.

Collaborative Assessment Alliance bygger på erfarenheterna och resultaten ifrån projektet. I maj 2014 togs ett regeringsbeslut om att Sverige under ett års tid skulle medverka i Collaborative Assessment Alliance. Alliansen består idag av Australien, Irland och Sverige.

Den svenska medverkan drivs av Sveriges Kommuner och Landsting. Skolor i de sex kommunerna Falkenberg, Halmstad, Nacka, Sollentuna, Upplands Väsby och Sigtuna deltar och målgruppen är elever i årskurs 8. Forskare ifrån Institutionen för Data och Systemvetenskap på Stockholms universitet kommer att studera om det går att bedöma och mäta, samt utifrån det utveckla, elevers samarbetsförmåga genom den här typen av uppgifter.

Regionala exempel

Miljötinget

Miljötinget är Nordens största miljöevenemang för unga och anordnas varje år av Region Gävleborg och Region Dalarna. Varje år är också en kommun värdkommun för arrangemanget och bidrar till genomförandet. Syftet är att skapa en mötesplats för att öka intresset och engagemanget för miljö- och samhällsfrågor bland ungdomar. Miljötinget vill skapa framtidens miljöhjältar som vågar vara förändringen. Miljötinget är öppet för alla åttonde- och niondeklassare samt gymnasieelever i Dalarna och Gävleborg. År 2015 firar Miljötinget 25 år och 350 unga väntas delta. Programmet bestäms av ett programråd som består av 20 ungdomar som tidigare deltagit vid Miljötinget.

Miljötinget är ett exempel på hur man kan mobilisera unga för att diskutera nutida och framtida utmaningar samt möjligheter i unionen, t.ex. djurhälsa, utsläppsrätter, en giftfri vardag och cirkulär ekonomi. Miljötinget är även en viktig del i förnyingsprojektet som regioner i mellersta och norra Sverige står inför. Miljötinget tilldelades i november 2014 det Europeiska Medborgarpriset, Europaparlamentets pris för enastående européer.

Studentmedarbetare

Regionförbundet Södra Småland har byggt vidare på ett danskt koncept med studentmedarbetare. Genom projektet erbjuds högskolestudenter kvalificerade och relevanta jobb under studietiden, vilket bidrar till att de får möjlighet att skapa ett kontaktnät inom det regionala arbetslivet. Syftet är att förbättra förutsättningarna för arbetsgivare i Kronobergs län att rekrytera högskoleutbildad personal samt att öka studenters benägenhet att stanna kvar i regionen efter examen. *Studentmedarbetare Kronoberg* startade i januari 2013 och

bedrivs under tre år. Konceptet har spridit sig och fler kommuner, landsting och regioner har börjat använda detta, varav flera träffas och diskuterar sina erfarenheter i SKL:s nätverk för kommunala högskolesamordnare. Några som kan nämnas är kommunerna Helsingborg och Karlstad.

Blekinge Unga Lyfter

Blekinge har ett regionalt projekt där alla fem kommuner i länet ingår för att öka ungas sysselsättning och deltagande i utbildning. Navigatorcentrum har etablerats i varje kommun, som riktar sig till unga som t.ex. har svårt att få ekonomi, arbete, studier och fritid att gå ihop på egen hand. Navigatorcentrum samlar personal med kunskap från olika verksamhetsområden, som kan stötta och ge information om möjligheter, rättigheter och verksamheter för unga. Navigatorcentrum är ett nationellt koncept som utvecklats med stöd av bl.a. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, där man samlar olika aktörer som kommer i kontakt med unga mellan 16–24 år.

En unik satsning i projektet i Blekinge har varit att anställa arbetslösa unga kvinnor och män som ungdomsspanare, vars roll är att öka kontakten med arbetslösa unga vuxna i länet och motivera dem att komma till Navigatorcentrum. I *Blekinge Unga Lyfter* används en samverkansmodell som samlar landstinget, Arbetsförmedlingen, arbetsmarknadsförvaltningar, socialtjänst, gymnasie- och vuxenutbildning och psykiatri i alla fem kommuner. Förhoppningen är att projektet ska fortsätta som ett socialfondsprojekt fr.o.m. den 1 maj 2015.

Regions4GreenGrowth

Norrbottnens läns landsting har genom Interreg IVC-projektet *Regions4GreenGrowth* fått utbildning i metoder och verktyg för att förbättra finansierings- och kommersialiseringsmöjligheterna av affärsidéer inom förnybar energi och energieffektivitet. En av huvudaktiviteterna i projektet var så kallade peer reviews, en tre dagar lång utvärdering av respektive partnerregion som utmynnar i rekommendationer för fortsatt utveckling. Landstinget har tillsammans med andra norrbottniska aktörer deltagit vid utvärderingar av fyra europeiska regioner samt varit värd för en utvärdering av arbetet i Norrbotten. Projektet har resulterat i 20 goda exempel varav sju har överförts mellan deltagande regioner.

Vidare har projektet utmynnat i att Norrbottens läns landsting är Sveriges första regionala koordinator för Borgmästaravtalet, ett initiativ inom kommissionen som syftar till ett aktivt och ambitiöst klimatarbete. Genom avtalet bidrar landstinget till en hållbar regional utveckling och till att länets energi- och klimatmål blir specifika, tidsbundna och genomförbara på lokal nivå. Projektet har även resulterat i att ett regionalt energibranschråd skapats i Norrbotten för att stärka samarbetet mellan regionala aktörer i syfte att utveckla projekt, samarbeten och affärsmöjligheter inom miljöteknik.

Unga till arbete

Projektet *Unga till arbete* initierades 2009 av Region Dalarna och de femton kommunerna i länet, då det konstaterades att många unga i länet var arbetslösa. Syftet med Unga till arbete har varit att utveckla en regional modell för hur kommunerna och arbetsförmedlingarna kan jobba med unga arbetslösa, samt att utveckla samarbetet mellan olika aktörer och sätta de som behöver samhällets stöd i fokus. Projektet har haft ett särskilt jämställdhetsfokus.

Under de fem år som projektet bedrivits har 60 procent av ca 3000 deltagande arbetslösa ungdomar gått vidare till arbete eller studier. Vid uppföljning efter ytterligare två år har andelen som fått jobb vuxit. Ungdomsarbetslösheten i Dalarna är lägre än i många andra län och enligt Arbetsförmedlingen är en av orsakerna just satsningen på Unga till arbete. Dalarna planerar nu att fortsätta med Unga till arbete i ytterligare tre år med finansiering från Europeiska socialfonden. I december 2014 hade 11 kommuner planer på att implementera Unga till arbete i sin ordinarie verksamhet.

Uppsala Innovation Centre

Inkubatorn *Uppsala Innovation Centre (UIC)* är Uppsalaregionens gemensamma inkubator och ett resultat av ett målmedvetet arbete för att bygga ett starkt innovationsekosystem för smart tillväxt. UIC är en ledande företagsinkubator med dokumenterat goda resultat och med en överlevnadsgrad på 90 procent bland ingående bolag.

UIC är branschoberoende och erbjuder kvalificerad rådgivning och stöd för framgångsrik affärsutveckling för idébärare, företagare, entreprenörer, forskare och tillväxtföretag som vill etablera sin idé på marknaden och utveckla sitt affärsmannaskap. UIC tar inga ägarandelar i bolagen, fokuserar på bolagens affärsutveckling och inte på att hyra ut lokaler. UIC-modellen innefattar bland annat fem affärsutvecklingsprogram och 60 handplockade affärscoacher från näringslivet som stöttar bolagen. UIC har ett nätverk av cirka 20 specialister, industrialiseringscoacher, som har erfarenhet av att ta steget från prototyp till serieproduktion.

Under 2014 har det inkommit 232 nya idéer till inkubatorn, varav 31 procent från idébärare som är kvinnor. 32 procent av inflödet har sitt ursprung i näringslivet, 37 procent i universiteten, 27 procent är fristående innovatörer och 4 procent kommer från offentlig sektor. Det pågår ett särskilt arbete för att öka andelen idébärare från offentlig sektor, samt att få in och lyfta fram kvinnor som är entreprenörer.

Lokala exempel

Karlstads kommun minskar klimatpåverkan

Karlstad införde 2008 ett verktyg för klimatkompensering av tjänsteresor med flyg och bil. Under 2014 fördelades 2,3 miljoner kronor till 17 projekt i kommuner som minskar klimatpåverkan i verksamheterna. Under 2014 låg fokus

på barn- och skolverksamhet och exempel på projekt är inköp av cykelkärror, bussvagnar, låncyklar samt ett projekt för att minska matsvinnet i skolorna.

Samtidigt infördes priset Årets klimatinnovation som kommer att delas ut till någon person, organisation eller företag i Karlstads kommun som gjort en stor insats för att minska klimatpåverkan. Satsningen är en del i att minska klimatpåverkan från energi- och transportsektorn med 25 procent mellan 2008 och 2020 i kommunen.

Arbetsmarknadspolitiska insatser i Norrköpings kommun

Under 2015 har Norrköpings kommun 12 arbetsmarknadspolitiska insatser varav två av dessa är projekt. Kommunen erbjuder alltifrån vägledning, arbetsträning och praktik till visstids- och tillsvidareanställningar med arbetsgivarstöd som arbetsmarknadspolitiska insatser. Kommunen har riktade insatser till ungdomar, personer med utländsk bakgrund och personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning. Gemensamt för samtliga målgrupper är att de står långt från arbetsmarknaden. Många uppbär också ekonomiskt bistånd från kommunen.

Arbetslivsintroduktion i förskolan är ett nytt projekt för 2015 och vänder sig till ungdomar i åldern 20–25 år som vill arbeta inom förskolan men som saknar utbildning och arbetslivserfarenhet inom yrket. Inom ramen för yrkesintroduktionsanställningar anställer kommunen under 2015 22 deltagare i projektet. Deltagarna erbjuds en visstidsanställning på heltid där arbete varvas med studier på halvtid. Under året erbjuds ungdomarna samtidigt studie- och yrkesvägledning mot barnskötarutbildning och för att locka till fortsatta högskolestudier inom exempelvis lärarprogrammet. De deltagare som fullföljer insatsen har efter avslutad insats tillgodogjort sig 500 gymnasiepoäng i karaktärsämnen inom gymnasieskolans barn- och fritidsprogram. Efter insatsen är deltagarna behöriga att anställas som vikarier inom förskolan.

Servicetraine är en arbetsmarknadspolitisk insats, som tidigare varit ett projekt inom kommunen, men som från och med 2015 är införlivad i ordinarie verksamhet. Insatsen vänder sig till arbetslösa personer som är aktuella för ekonomiskt bistånd och som har ett annat modersmål än svenska som utgör en stor andel av de modersmål som talas i kommunen. Deltagarna erbjuds ettåriga visstidsanställningar i kommunala verksamheter. Insatsen har som syfte att ge deltagarna erfarenhet av svenskt arbetsliv i den kommunala sektorn samt att deltagaren ska uppbära lön istället för bidrag.

GrowSmarter

Stockholms stad har blivit utsedd att leda det europeiska projektet *GrowSmarter*. Det handlar om hur städer lokalt med hjälp av smarta miljötekniklösningar kan skapa fler jobb och samtidigt bli mer energieffektiva. I *GrowSmarter* deltar åtta europeiska städer och ett antal miljöteknikföretag. Stockholm, Barcelona och Köln är så kallade lighthouse-städer vilket innebär att de kommer att vara

demonstrationsområden. Sammanlagt är det tolv smarta lösningar som ska testas och sedan utvärderas.

Målet med projektet är att minska energiförbrukningen och utsläppen från transporter med 60 procent i de utvalda områdena samtidigt som det skapar tillväxt och nya jobb. Förhoppningen är 1500 nya jobb i pilotområdena och i nära samarbete med miljöteknikföretagen. GrowSmarter pågår i fem år och finansieras med 25 miljoner euro inom EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020. Det är en satsning för att möta utmaningen Säker, ren och effektiv energi, en del av ramprogrammets prioriterade område Samhälleliga utmaningar.

Stadslandet Göteborg

Stadslandet Göteborg är en samarbetsplattform som drivs av Utveckling Nordost, Göteborgs stad, med målet att bidra till klimatsmart grön affärsutveckling och innovation mellan stad och land. Stadslandet Göteborg har utvecklats till en plattform för samarbete, engagemang, kunskapsutbyte och lärande mellan medborgare, föreningsliv, näringsliv, förvaltningar i staden, utbildningsinstitutioner och akademi/forskning. Tillsammans vill aktörerna främja ett innovativt bruk av naturresurser för ökad lokal produktion av livsmedel, varor och tjänster och utveckla modeller för lokalt medskapande som ökar sysselsättningen, minskar utanförskapet och bryter segregationen så väl i staden som mellan stad och land. Flerfondsfinansiering eftersträvas med en kombination av *Lokalt ledd utveckling* och stadsutveckling inom det västsvenska regionalfondsprogrammet liksom socialfonden.

3. Bidrag från organisationer i det civila samhället

COOMPANION

Coompanion är en företagsrådgivande organisation för människor som vill utveckla verksamhet eller starta företag tillsammans, i kooperativ form. Kooperativa företag är en del av den sociala ekonomin där även näringsidkande ideella föreningar, stiftelser och ömsesidiga bolag återfinns. Dessa omnämns ofta som idéburna företag. Framförallt handlar det om demokratiskt företagande som baserar sig på medbestämmande från dem verksamheten berör. Coompanion finns på 25 platser i landet och är representerade i Sveriges samtliga län. Coompanion har ca 120 medarbetare samt ägs och styrs lokalt av över 950 medlemmar vilka, precis som vi, vill verka för ett demokratiskt företagande där samarbetet och allas engagemang är rena drivhuset för ekonomisk, social och hållbar tillväxt.

Coompanions samtliga verksamhetsområden omfattar målen i Europa 2020-strategin och vi välkomnar kommissionens ambitioner om flernivåstyre i genomförande av strategin, där den sociala ekonomin utgör en viktig aktör. De exempel som vi tar upp här ska ses som ett begränsat urval av Coompanions bidrag till Europa 2020-strategin.

Smart, hållbar tillväxt för alla

Coompanion verkar för fler verksamheter och företag som drivs i samverkan. Coompanion arbetar med utveckling av den sociala ekonomin och social innovation där all verksamhet är centrala inslag, både i den territoriella sammanhållningen och i sökandet efter nya lösningar på samhällsproblem i enighet med Europa 2020-strategin. I och med att Coompanion rådgör och ger stöd till att starta verksamheter och företag som med hjälp av social innovation tillgodoser ouppfyllda sociala behov bidrar vi till en smart tillväxt. Genom att ta hänsyn till miljöeffekterna och vår långsiktiga vision skapar vi och företagen vi rådgör en hållbar tillväxt. Genom att betona det mänskliga och den sociala sammanhållningen står vi, Kooperationen och nystartade företag, i centrum för en tillväxt för alla. Motivet för vår verksamhet är med andra ord att skapa sociala och ekonomiska förändringar som bidrar till målen för Europa 2020-strategin.

Smart specialisering

För småföretag är det ofta nödvändigt att samverka med andra företag. Företag som ingår i nätverk löser kunskapsuppbyggnad bättre, har snabbare anpassning till marknadens behov och arbetar mer kostnadseffektivt. Coompanion bidrar till organiserad samverkan genom associationsformen ekonomisk förening. Exempel på detta är Finnskogarna (besöksnäring), Nordic Innovation Food Arena (måltid) och Företagsutbildarna (kompetensförsörjning).

En stor del av Coompanions verksamhet består i att verka för regional och lokal utveckling genom samverkan. Som exempel kan nämnas Torek ekonomisk förening i Haradsbyarna i Bodens kommun, som är en motor för den lokala

utvecklingen då den bland annat organiserar uthyrning av privatstugor, utbildar flyktingar i skogsvård, driver café samt tillverkar fönsterbågar. Ett annat exempel är Västgötalandet där ett 50-tal företag samverkar kring turism och besöksnäring i Vara med kringkommuner. Coompanion hjälper även till i etablerande av fiberföreningar som tillgodoser att man kan bo och verka på landsbygden, men som också kan ses som en av nutidens största folkrörelse i Sverige. Tillgång till fiberanslutning är en förutsättning för smart tillväxt i hela Sverige.

Hållbar tillväxt

Coompanion stödjer, rådger och hjälper start av småskalig förnybar energiproduktion. Det handlar främst om företag inom vindkraft, solenergi och biogas. Exempelvis kan nämnas de ekonomiska föreningarna Egen Kraft i Sverige, Karrydvind, Solel i Sala och Heby samt Biogas Dalsland. Ett annat exempel är Qvinnovindar som investerar andelar i vindkraftverk, bland annat för att öka jämställdheten i energiproduktionen. Qvinnovindar har 90 medlemmar på olika nivåer.

Coompanion stödjer också andra miljö- och hållbarhetsinitiativ där Ingebo Hagar i Kalmar län kan utgöra ett exempel. Ingebo hagar är en modellby som utgör en kompetensnod för utbildning och inspiration kring praktik och konkreta handlingar för hållbart boende, brukande av jord och skog och en hållbar livsstil. Ingebo Hagars invånare delar på resurser och skapar inkomstmöjligheter och försörjning på ett sätt som inte är tärande, utan istället för tillbaka resurser till marken de brukar.

Tillväxt för alla

Coompanion har direkt bidragit till att över 300 arbetsintegrerande sociala företag och arbetskooperativ har bildats. De flesta arbetsintegrerande sociala företag som Coompanion ger stöd riktar sig till personer som saknar egen försörjning. Cirka 10 000 personer har idag sin inkomst från dessa företag, personer som tidigare stått långt från arbetsmarknaden. Dessa företag skapar möjlighet till arbete genom att vara ett alternativ till privat och offentlig sektor, d.v.s. breddar arbetsmarknaden. Coompanion verkar även för att skapa stödstrukturer för fler och växande arbetsintegrerande sociala företag där bland annat Kooptjänst i Östergötland, Gotland Skog och Miljö, Villa Vägen Ut i Göteborg och PASS i Skaraborg kan omnämnas.

För att ytterligare koppla EU-arbetet och förståelse för strategisk implementering av Europa 2020-strategin, samverkar Coompanion, FAMNA och FORUM idéburna organisationer med social inriktning, främst genom samordning omkring Initiativet om socialt företagande, flernivåstyrelse, sociala innovationer och sociala investeringar. Coompanion ser fortsatt fram emot att få vara en aktör i Sveriges ambitioner att uppnå Europa 2020-målen, där vi även hoppas på att kommissionens initiativ för socialt företagande och innovation får en mer framträdande roll.

Famna – Riksorganisationen för idéburen vård och social omsorg

Gemensam text från Forum, Famna och Coompanion (dvs. detta stycke): ”För att ytterligare koppla EU-arbetet och förståelse för strategisk implementering av Europa 2020-strategin, samverkar Coompanion, FAMNA och FORUM idéburna organisationer, främst genom samordning omkring Initiativet om socialt företagande, flernivåstyrelse, sociala innovationer och sociala investeringar.”

Famnas bidrag till det nationella reformprogrammet.

Det svenska civilsamhället är en viktig aktör i arbetet med att uppnå målen för Europa 2020-strategin. För Famnas del handlar det framför allt om hur idéburet företagande inom vård och social omsorg bidrar till ett samhälle med minskad fattigdom och utanförskap, ökad sysselsättning och ett stärkt företagande med sociala innovationer.

Famna har ett 50-tal medlemsorganisationer över hela landet med en sammantagen omsättning på ca 4,5 mdr kronor och runt 6000 anställda. Närmare 90 procent av medlemmarnas omsättning utgörs av ersättning för vård- och omsorgstjänster med kommuner och landsting som beställare, tjänster som till allra största del föregåtts av upphandlingar.

Alla Famnas medlemmar är idéburna företag där vinsten återinvesteras som ett medel för att uppnå sociala mål. Verksamheterna har utvecklats utifrån behov som uppmärksammats i samhället och som inte tillgodosetts på annat sätt. När verksamheterna genomsyras av brukaren eller patientens behov på detta sätt skapas en närhet till flexibla och innovativa lösningar.

Idéburen vård och social omsorg utgör idag en viktig aktör för att möta behoven hos människor i fattigdom eller som på annat sätt står utanför samhället. Genom att Famna stödjer tillväxt och utveckling av verksamheter som t.ex. Unizon (f.d. Sveriges Kvinnojourers Riksförbund), Svenska Röda Korset, Stadsmissionerna och Skyddsvärnet så skapas möjligheter för en mångfald av aktörer att bidra i arbetet med minskad fattigdom och utanförskap. Famna har under 2014 arbetat aktivt för att stärka möjligheterna för kommuner och landsting att upphandla verksamheter med sociala mål.

Vården och omsorgen ses av många som en framtidssektor för sysselsättning. Samtidigt som det behövs en allt högre kompetens för att arbeta med ny teknik och de senaste vård- och behandlingsformerna behövs det ingångar för de människor som påbörjar sitt yrkesliv. Den idéburna sektorn utgör för många människor en viktig del i yrkeslivet. Både genom sin nära koppling till föreningsliv och lokalt engagemang och genom att få verka i enlighet med egna värderingar.

För att bidra till en ökad sysselsättning har Famna under 2014 genomfört kompetenssatsningar inom eHälsa och kvalitetsarbete. Utbildningarna har genomförts som konkreta förbättringar inom ramen för utvecklingsprogrammet *Värdeforum* och det ESF finansierade projektet: *Famnas program för kvalitet och ledarskap*. Under 2014 deltog 125 personer från 22 olika organisationer i dessa

kompetenssatsningar. Totalt har över 1000 personer genomfört 170 utvecklingsprojekt de senaste fem åren.

Det idéburna företagandet utgör en viktig möjlighet både för att starta och driva företag med sociala mål. Att driva verksamhet på detta sätt med en stor närhet till identifierade samhällsbehov är dessutom motorn i sociala innovationer. Famna har under 2014 arbetat med ett projekt finansierat av Tillväxtverket vars syfte varit att stimulera till ökat idéburet företagande inom vård och social omsorg. I projektet har samverkan skett med några utvalda kommuner och landsting. Projektet syftade också till att nå olika intressenter med kunskap om idéburet företagande inom vård och social omsorg. Dessa intressenter är potentiella utförare såsom trossamfund, intresseorganisationer, brukarorganisationer, folkrörelser och vård- och omsorgspersonal. Projektet syftade även till att öka företagandet hos idéburna organisationer som redan är utförare av vård och omsorg. Erfarenheter från Famnas tillväxtrapporter visar att det finns en stor tillväxtpotential hos dessa organisationer men att de behöver mer stöd och kompetenshöjande insatser, inte minst gällande upphandlingar, valfrihetssystem och affärsmässighet.

För att utveckla potentialen för sociala innovationer i den idéburet drivna vården och omsorgen driver Famna en testbädd för personcentrerad vård och social omsorg. Projektet är beviljat medel från Vinnova med målsättningen att ta fram en långsiktig modell för att stödja idéburna organisationer i deras innovationsarbete. Utgångspunkten för projektet är att Famnas medlemmar alla är sociala innovatörer. Genom att vända på konceptet vill vi möjliggöra för medlemmarna att utveckla innovationer genom att externa resurser och kompetenser lär sig om idéburna verksamheter, deras närhet till verkliga behov och idéer om hur sociala utmaningar kan lösas.

Samtidigt som den sociala ekonomins företagande bidrar väsentligt till att uppnå målen för Europa 2020 så saknas i dagsläget en sammanhållen politik för att underlätta för denna sektor. Famna har under 2014 identifierat följande områden som viktiga för att öka möjligheten för det civila samhället att bidra:

- en lagstiftning som ökar förutsättningarna för idéburna organisationer att skriva avtal med kommuner och landsting
- tillgång till investerings- och utvecklingskapital
- forskning och utveckling av idéburet företagande inom vård och social omsorg
- offentlig statistik som redovisar idéburen vård och social omsorg
- kvalitetsbeskrivningar som fångar de värden vi skapar
- en näringspolitik som omfattar det idéburna företagandet

Dessa områden bör i linje med kommissionens initiativ för socialt företagande (2011) följas upp och prioriteras i en nationell strategi för utvecklingen av idéburet företagande i Sverige. Detta för att till fullo ta tillvara på sociala ekonomins företagandes potential och bidrag till Europa 2020-strategins mål. Ett

steg i denna riktning är att förstärka samrådsformerna i arbetet med nationella reformprogrammet samt löpande avstamp enligt den europeiska terminen. Enligt vår uppfattning har löpande samråd och samverkan med idéburet företagande tyvärr inte prioriterats i det svenska arbetet.

Folkbildningsrådet

Den svenska folkbildningsmodellen – ett hållbart bidrag till Europa 2020-strategin

Europa 2020-strategin fokuserar på en smart och hållbar tillväxt som innebär hög sysselsättning och sammanhållning i Europa. De särskilda målsättningarna om att 75 procent av befolkningen i åldrarna 20–64 ska ha ett arbete, 20 miljoner färre ska leva eller riskera att leva i fattigdom samt utbildningsmålen om högst 10 procent avhopp och minst 40 procent av 30–34-åringarna med avslutad högre utbildning är mål som folkbildningen i sin vardagliga verksamhet aktivt bidrar till.

Den svenska folkbildningsmodellen är ett hållbart och verkningsfullt bidrag till Europa 2020-strategin. Den innehåller aspekter som är relevanta inte bara i ett svenskt nationellt perspektiv. Folkbildningen bidrar i hög grad till att Sverige tillsammans med övriga nordiska länder ligger i topp i Europa ifråga om deltagande i vuxenlärande. I många andra EU-länder är deltagandet oroväckande lågt. Särskilt lågt deltagande finns hos korttidsutbildade och äldre. I den europeiska agendan för vuxnas lärande beskrivs vuxenutbildningen som den svagaste länken i det livslånga lärandet. EU-länderna har som mål för 2020 att 15 procent av alla mellan 25 och 64 år ska delta i vuxenutbildning. 2012 var det i genomsnitt bara 9 procent, och endast fem EU-länder har nått målet.

Europa 2020-strategin togs fram under den ekonomiska nedgång som följde på finanskrisen 2008. Strategin fokuserar i stor utsträckning på åtgärder för ekonomisk tillväxt. Målen i strategin har fortsatt relevans. Samtidigt finns det skäl att i ökad utsträckning vidga fokus och analysera hur genomförandet av strategin kan bidra till en hållbar demokratisk samhällsutveckling i Europa. De senaste åren har präglats av snabbt växande sociala och politiska spänningar i många av EU:s medlemsländer, vilket tagit sig uttryck i att främlingsfientliga och icke-demokratiska rörelser fått fotfäste samtidigt som fler människor söker sig till EU-länder för skydd undan krig och konflikter i andra delar av världen. Demokratin och sammanhållningen i samhället utmanas och sätts under press både i Sverige och i andra EU-länder. Det demokratiska perspektivet behöver därför förstärkas i genomförandet av strategin. Folkbildningen och vuxenutbildningen har en viktig roll att rusta människor för vidare studier, för etablering på arbetsmarknaden samt för rollen som medborgare i ett demokratiskt samhälle.

Det statliga stödet till folkbildningsverksamheten i Sverige baseras på att den bidrar till att utveckla och stärka demokratin, bidrar till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och delta i samhällslivet, bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i landet samt bidrar till att bredda intresset för deltagande i kulturlivet.

De 10 studieförbunden med deras lokala enheter och de 150 folkhögskolorna finns spridda över landet och engagerar årligen stora delar av befolkningen.

Folkbildningen speglar stora delar av det svenska civilsamhället. Studieförbunden och folkhögskolorna utgör en nationell struktur för lärande och personlig utveckling som är öppen för alla medborgare.

Folkbildningsverksamheten bedrivs huvudsakligen inom ramen för det statliga folkbildningsanslaget, men även med annan finansiering i form av uppdrag och projekt. Studiemotiverande folkhögskolekurser (3 mån) för unga arbetslösa som inte slutfört sina gymnasiestudier och etableringskurser för nyanlända (6 mån) är exempel på verksamhet som genomförs i samarbete med Arbetsförmedlingen. Folkhögskolorna och studieförbunden bidrar till den regionala kompetensförsörjningen. Folkbildningsverksamheten är mångfacetterad och flexibel för att kunna möta deltagarnas behov i olika skeden i livet.

Sverige kan i EU-politiska sammanhang verka för att synliggöra folkbildning och vuxenutbildning som en strategisk faktor för att målen i Europa 2020-strategin ska kunna uppnås i hela EU. Sverige kan också påtala betydelsen av att involvera folkbildningen/vuxenutbildningen och civilsamhället i arbetet för en hållbar demokratisk utveckling inom ramen för strategin.

Det finns en mängd exempel på verksamhet i folkhögskolor och studieförbund som belyser det som tagits upp här mer allmänt och principiellt. Folkbildningsrådet lämnar årligen en samlad bedömning av folkbildningens samhälleliga effekter till regeringen.

FORUM – Idéburna organisationer med social inriktning

Gemensam text från Forum, Famna och Coompanion (dvs. detta stycke): ”För att ytterligare koppla EU arbetet och förståelse för strategisk implementering av Europa 2020-strategin, samverkar Coompanion, FAMNA och FORUM idéburna organisationer, främst genom samordning omkring Initiativet om socialt företagande, flernivåstyrelse, sociala innovationer och sociala investeringar.”

Socialt arbete= sysselsättningspolitik

Forums medlemsorganisationer representerar lite drygt 9 miljoner av de 32 miljoner medlemskap som svenska folket i dagsläget besitter. Detta är ett sätt att beskriva omfattningen av det vi står för. Ett annat är att cirka en miljon människor i Sverige bedriver socialt inriktat ideellt arbete. Det är ett mycket omfattande socialt arbete som når många människor i olika lägen i livet, från kris till vardag, som nyanlända flyktingar eller som tjejer vars liv krossas av en man som slår, men också i ett förebyggande sammanhang där scouting, körer, folkbildning, läxläsning och många andra verksamheter når miljoner människor varje år.

Har det arbetet någon relevans för den totala svenska ansträngningen att nå målsättningarna inom ramen för Europa 2020-strategin?

Sedan Sverige blev medlem i EU 1995 och det skapades en koppling mellan det arbete kring samhällsutveckling som görs i vårt land och den gemensamma agendan i EU, har det funnits ett glapp just när det gäller de socialt inriktade organisationerna. Eftersom sociala frågor i grunden är en nationell kompetens, har det varit svårt att beskriva relevansen av det arbete som görs i våra organisationer, för den gemensamma EU-agendan. Sysselsättning och arbetsmarknadspolitik däremot är en EU-kompetens och språkbruket i program och utlysningar för olika projekt etc. följer den inriktningen.

Forum och de organisationer som finns hos oss menar dock att stora delar av vårt sociala arbete har betydelse också för att nå målen inom Europa 2020-strategin. Vi menar att vårt centrala bidrag finns inom mål 5 om minskad fattigdom och utanförskap, men också mål 1 om ökad sysselsättning och mål 4 om utbildning.

En del av det konkreta arbete som görs är i olika projekt där organisationer arbetar för att skapa självtillit och självsäkerhet hos människor nog för att orka/våga söka arbete. Det kan röra sig om människor som har en eller annan fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, att de har suttit i fängelse, att de har ett namn som gör att de blir bortsållade, att de helt enkelt har blivit lite äldre i en arbetsmarknad som söker ungdom, att de har eller har haft ett drogmissbruk. Erfarenheter i många utvärderingar visar att dessa grupper sällan klarar sig särskilt bra i mer allmänna program som tillhandahålls av offentliga aktörer eller i upphandlade lösningar där företag erbjuder coachning och liknande. Istället behöver dessa människor andra verksamheter som utgår från dem själva, som har en metodik som är mer lyhörd, ofta bygger på småskalighet och identifikation.

Dessa verksamheter är ofta en del av organisationernas allmänna arbete och finansieras av generella föreningsbidrag, frivilligarbete, gåvomedel, medlemsavgifter, fondmedel. Men det är förstås också så att det finns projekt som finansieras av kommuner, arbetsförmedlingar och finansiella samordningsförbund, ibland som verksamhetsbidrag men ofta som projektbidrag.

En annan del av arbetet, som delvis möter samma grupper, är när våra organisationer är anordnare av platser för människor i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det rör sig om tusentals platser varje år där dessa människor får en chans att bidra till det arbete som organisationen bedriver. Organisationerna lägger mycket energi på att arrangera fortbildning och utvecklingsarbete.

En tredje del av arbetet är de sociala/idéburna företag som finns och växer hos våra organisationer. Ibland är det som kooperativ, ibland som ideell förening, ibland som SVB-bolag och ibland som vanliga aktiebolag. Här skapas arbetsstillfällen, fortfarande i ganska liten skala, men potentialen är stor. Ett exempel på potentialen är Yalla-trappan i Skåne, ett socialt företag med invandrarkvinnor som fokuserar på catering. Mot slutet av 2014 beslutade sig Region Skåne för att köpa tjänster av Yalla-trappan vilket lägger grunden för tillväxt för företaget. Det är ett exempel på när upphandling med sociala hänsyn skapar samhällsvärde utöver prisjämförelse, när upphandlingen används som ett verktyg för strategiska val som driver på ökad sysselsättning i grupper som annars skulle haft svårt på arbetsmarknaden.

En ytterligare del av arbetet vill vi exemplifiera genom Fryshuset, inte bara i Stockholm utan på fler platser i landet. En verksamhet som har sin ideologiska och organisatoriska grund inom KFUM-rörelsen. Inom denna typ av ungdomsinriktat arbete görs insatser som har betydelse för frågan om att unga människor lämnar utbildningar i förtid. Ett beslut att hoppa av en utbildning är ett stort steg. De allra flesta förstår att det inte är bra, att det får konsekvenser. Samtidigt är den totala situationen runt den unga människan sådan att hen inte klarar av att fortsätta. Lösningen på denna typ av problem finns inte i förmaningar, enkla program eller jobbcoachning. Istället är det verksamhet där den unga personen kommer in i bra sociala sammanhang, får se förebilder, kan bygga sitt självförtroende, kan bli inspirerad att återigen ta tag i sitt liv.

Det breda arbetet med människor som är nyanlända till Sverige är också relevant. Asylsökande, anhöriginvandrare, papperslösa, EU-migranter, där möten med lokala frivilliggrupper inom Röda Korset, någon av kyrkorna, stadsmissionerna, studieförbunden, ofta är första steget in i samhället, som sedan leder till SFI och annan utbildning.

Det finns förstås fler delar av det sociala arbetet som kan beskrivas, men vi sätter punkt för uppräkningsen här, med förhoppning om att det finns intresse för att tillsammans med många organisationer upptäcka mer av detta breda sociala arbete och dess betydelse för samhällsutvecklingen.

Några ord om Forums arbete för att stötta utvecklingen. En del är det arbete som vår representant i EESK, Ariane Rodert genomför, där en lång rad förslag lagts under flera år, men också under 2014. Det är förslag som bland annat handlar om en europeisk definition/beskrivning av sociala/idéburna företag, men också förslag som handlar om stöd till arbetet som förslag om infrastruktur för social innovation och sociala investeringar, men också bättre metoder för att mäta effekter.

Vi har också arbetat under flera år men också under 2014 med att möjliggöra partnerskapslösningar mellan offentliga (kommuner, regioner och statliga myndigheter) aktörer och idéburna organisationer. Det så kallade idéburnas offentliga partnerskapet (IOP) är det koncept vi arbetat fram och som nu växer i antal runt om i landet.

Forums verksamhet Volontärbyrån förmedlar kontakt mellan människor som vill bedriva ideellt arbete och organisationer som har behov av det. Vi kan se att det finns en integrationseffekt i verksamheten. Människor hittar verksamheter som de annars inte skulle hittat och som ligger i områden där de sällan rör sig. Innerstan till förorten och tvärtom. Volontärbyrån bedriver också utbildningar som bygger organisationernas kapacitet att hitta och ta hand om de frivilliga. Utöver dessa grundutbildningar bedriver vi också utbildningar som handlar om att sänka trösklar och vidga mångfalden i verksamheterna. Att hitta vad det är som hindrar olika människor att komma in: språk, platser, verksamhetsformer, företrädare, etc., och att arbeta med att minska hindren. Volontärbyrån har också avtal med ett antal större företag som gör att deras personal kan arbeta frivilligt i organisationer, på arbetstid.

Forum har under 2014 avslutat ett projekt finansierat av Socialdepartementet tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting och Hela Sverige Ska Leva som hette Kommunalt och ideellt medskapande (KIM). Frågor som inte kan lösas av den ena eller andra organisationen, eller mellan dem i samverkan, men som kanske kan adresseras tillsammans med en kommun eller en myndighet har stått i fokus. De samhällsutmaningar som projektets lokala aktörer har lyft ligger mycket nära alla de fem målen i Europa 2020-strategin.

Lika Unika

Lika Unika är en svensk federation som vill öka respekten för mänskliga rättigheter i svensk politik, att alla ska få delta och bidra i samhället. Lika Unika verkar för mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, framförallt utifrån syn, hörsel- och rörelseperspektiv. Lika Unika bildades i december 2009. Medlemsförbunden är: Förbundet för Sveriges Dövblinda (FSDB), Hörselskadades Riksförbund (HRF), Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU), Neuroförbundet, Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) och Synskadades Riksförbund (SRF).

Inledande kommentarer

Vår utgångspunkt är den konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som Sverige ratificerade år 2008 och som också EU har ställt sig bakom, den första konvention där EU blev part när det gäller konventioner om mänskliga rättigheter. Konventionens syfte är att ”främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning.” Att såväl Sverige som EU har åtagit sig att förverkliga konventionen ställer också krav på politiken, inte minst på de områden som omfattas av den nationella strategin inom ramen för Europa 2020-strategin.

Vi är positiva till de tre prioriteringar som ligger till grund för Europa 2020-strategin om smart tillväxt, hållbar tillväxt och tillväxt för alla. Lika Unika vill här framhålla att konventionen innebär att de undertecknande staterna ”betonar betydelsen av att integrera frågor om funktionshinder som en väsentlig del i relevanta strategier för hållbar utveckling”. Europa 2020-strategin med dess fokus på hållbar tillväxt och inte minst på arbetsmarknaden är med våra ögon sett en sådan strategi som måste innehålla såväl analyser av samhällsproblem som vara offensiv i de konkreta förslagen utifrån ett funktionshinderperspektiv.

Lika Unikas arbete för mänskliga rättigheter i Sverige

Med utgångspunkt från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning arbetar Lika Unika med ett aktivt påverkans- och opinionsbildningsarbete. Vi vill med det arbetet bidra till en ökad respekt för mänskliga rättigheter i svensk politik. Vi vill också driva på för att ett verkligt paradigmskifte sker i den svenska funktionshinderspolitiken som innebär ett perspektivskifte i samhället, från nuvarande patient- och medicinperspektiv till ett medborgar- och rättighetsperspektiv för personer med funktionsnedsättningar.

Innevarande verksamhetsår arbetar vi utifrån tre övergripande mål:

1. Lika Unika ska verka för att politiska beslutsfattare ska utgå från FN-konventionens rättigheter för personer med funktionsnedsättning vid sina politiska beslut.

2. Vi ska påverka de politiska partierna och politiska församlingarna att göra ställningstaganden med utgångspunkt från Lika Unikas långsiktiga och rättvisepolitiska plattform.
3. Att verka för att en oberoende MR-institution för mänskliga rättigheter, som främjar ett tydligt funktionshinderperspektiv, kommer till stånd i Sverige.

Vi är efter fem år en etablerad paraplyorganisation för sex medlemsförbund. Lika Unika driver sitt påverkansarbete bland annat i de samråd som vi deltar i. Vi finns exempelvis med i regeringens funktionshindersdelegation och i prioriterade samråd hos vissa strategiska myndigheter, som Myndigheten för delaktighets funktionshindersråd. Vid sidan av samråd är direkta kontakter med beslutsfattare på främst nationell nivå viktiga för oss. Men inte minst mot bakgrund av de stora skillnaderna mellan landets kommuner i att implementera konventionen gör vi en del opinionsbildningsinsatser riktade mot lokala beslutsfattare.

Ett starkt fokus för oss har det senaste året varit att bidra med våra perspektiv när FN:s kommitté har granskat Sveriges arbete med FN-konventionen. Vid sidan av skriftliga dokument till FN har Lika Unika också medverkat på plats i Geneve vid två tillfällen och bland annat tillsammans med Handikappförbunden genomfört seminarier för kommittén. Efter att FN:s rekommendationer har kommit (april 2014) har vi också försökt kommunicera FN-rekommendationerna och få till stånd viktiga politiska lösningar på de brister som lyfts fram. Lika Unika är samtidigt engagerade när Sverige granskas utifrån hur vi arbetar med andra FN-konventioner, som barnkonventionen och kvinnokonventionen. Där gör vi insatser för att funktionshinderperspektiven ska komma in.

Under flera år har vi tillsammans med övriga funktionshinderrörelsen drivit på för att bristande tillgänglighet ska klassas som diskriminering. Genom Torsdagsaktionen fanns vi på plats utanför varje regeringsammanträde i Rosenbad med flygblad där vi drev på för att ett lagförslag skulle presenteras. Efter riksdagsbeslut 2014 fortsätter arbetet i andra former för att få bort de olyckliga undantag från lagstiftningen som blev fallet genom riksdagsbeslutet gällande regeringens proposition om bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. I arbetet med opinionsbildningen om diskrimineringslagen har en rapport framtagen av LO:s förre chefsekonom Dan Andersson tillsammans med funktionshinderrörelsen varit viktiga argument. I skriften redovisas alla de positiva effekter som en investering i god tillgänglighet ger på olika samhällsområden.

Lika Unika strävar efter att finnas på plats där beslutsfattare är och där frågor om mänskliga rättigheter måste finnas med. Det handlar bland annat om de årliga MR-dagarna, om Almedalsveckan och genom att delta vid olika partiers nationella möten.

Vårt mål om att få till stånd en oberoende MR-institution för mänskliga rättigheter, som främjar ett tydligt funktionshinderperspektiv, i Sverige, bedriver vi utifrån argumentet att det är ett svenskt åtagande utifrån att vi ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Men institutionen är viktig utifrån alla konventioner och därför strävar vi efter att ingå i ett bredare nätverk av organisationer inom det civila samhället som har samma mål.

RFSL – Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter

RFSL, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, arbetar för att homosexuella, bisexuella och transpersoner, samt andra personer med queera uttryck och identiteter, ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som andra. RFSL:s verksamhet är mångsidig och består bland annat av politisk påverkan, informationsarbete och sociala och stödjande verksamheter. Konkret kan det röra sig om allt ifrån att uppvakta politiker och myndigheter samt erbjuda utbildningar till att arrangera fester och andra sociala aktiviteter. Mycket av det politiska arbetet sker på central förbunds nivå, medan den individstödjande och sociala verksamheten oftast sker på avdelningsnivå.

Ett av de viktigaste målen för den europeiska plattform mot fattigdom, vilken är en del av Europa 2020-strategin, är att garantera respekten för de grundläggande rättigheterna för människor som lever i fattigdom och social utestängning. Det handlar om att ge dem möjlighet att leva ett värdigt liv och att delta aktivt i samhällslivet. RFSL arbetar mot detta mål genom sina program.

Arbetsliv och näringsliv

Hbtq-frågor ska ha en hållbar och etablerad ställning i arbetslivet. Diskriminering och särbehandling ska upphöra. RFSL arbetar för att ha ett brett kontaktnät inom näringslivet, för att kunna bedriva ett effektivt påverkansarbete.

- RFSL arbetar för att våra utbildningar och hbt-certifieringar är efterfrågade av till exempel företag, offentlig sektor, skola, hemtjänst och organisationer. De ska vara etablerade, kända och självförsörjande, tillgängliga i hela landet och bedrivs på ett kvalitetssäkrat sätt.
- RFSL verkar för att ha ett gott samarbete kring likabehandlingsfrågor med arbetsmarknadens parter, så att kompetensen om hbtq-frågor ökar och motverkandet av diskriminering kan förbättras.
- Alla former av intyg från arbetsgivare ska kunna ändras retroaktivt, så att de överensstämmer med en persons aktuella namn och personnummer.
- RFSL initierar projekt och samarbeten som riktar sig till nyckelpersoner och nyckelorganisationer i det privata näringslivet.
- RFSL är pådrivande för att sprida kunskap om de olika fördelar som finns med en bred mångfald också i näringslivet.

Fritidsliv

RFSL arbetar för att alla hbtq-personer ska kunna ha en fritid utformad som personen själv önskar, fri från diskriminering och kränkande behandling. Deltagande på olika arenor och i aktiviteter ska kunna ske på lika villkor för alla hbtq-personer.

- RFSL arbetar för att få kommuner och landsting att avsätta medel för att säkerställa trygga mötesplatser för unga hbtq-personer. På platser där

RFSL och/eller andra hbtq-organisationer finns ska dessa involveras i detta arbete.

- RFSL arbetar för att minst en offentligt finansierad aktivitet för unga transpersoner, eller annan grupp med särskilt behov av detta, genomförs årligen på nationell eller regional nivå.
- RFSL arbetar, i samarbete med andra hbtq-organisationer och med organisationer för äldres rättigheter, för att kommuner och landsting avsätter medel för att säkerställa mötesplatser för äldre hbtq-personer, med fokus på egenmakt och gärna i samarbete med RFSL och/eller andra hbtq-organisationer eller pensionärsorganisationer.
- RFSL arbetar för att möjliggöra för avdelningarna att utveckla egna verksamheter/sociala arenor som riktar sig mot äldre hbtq-personer, utvecklade av äldre själva. RFSL stödjer egenorganisering bland äldre hbtq-personer.
- RFSL initierar projekt och samarbeten som riktar sig till nyckelpersoner och nyckelorganisationer inom idrottsrörelsen, samt samarbetar med befintliga hbtq-inriktade idrottsklubbar. Frågor som kan lyftas är till exempel könsneutralt idrottande på juniornivå och andra frågor som särskilt berör transpersoner och intersexuella.
- RFSL verkar för att de kommunala idrottsanläggningarnas och idrottsarenornas samtliga lokaler, inklusive omklädningsrummen, är fullt tillgängliga för alla, inklusive transpersoner.
- RFSL arbetar för att samhällets stöd till hbtq-organisationer prioriteras på såväl nationell och regional som lokal nivå.
- RFSL har ett fortsatt konstruktivt och väl fungerande samarbete med andra hbtq-organisationer och arbetar för att hela hbtq-communityn inkluderas i de satsningar som görs från såväl offentligt håll som från organisationerna själva. RFSL ska också delta aktivt i pridefiranden och liknande evenemang över hela landet, och också då säkerställa att hela communityn inkluderas i det som organiseras. Ett särskilt fokus kan ibland behövas på till exempel frågor som rör bisexuella eller transpersoner.
- RFSL är en religiöst obunden organisation, men ska eftersträva att samarbeta med religiösa samfund i syfte att säkerställa att hbtq-personer som önskar delta i samfundens verksamhet har möjlighet att göra det utan att diskrimineras.
- RFSL uppmuntrar dokumentation av hbtq-historia och hbtq-kultur, samt en livskraftig samtida hbtq-kultur.

Strategier som används för att hantera arbetslivsfrågor ska inkludera ett hbtq-perspektiv baserat på information om hbtq-personers specifika villkor som inte sällan skiljer sig från övriga människors levnadsomständigheter. Utan en medvetenhet om hbt-personers villkor kommer strategier inte adressera de problem som hbtq-personer möter och i praktiken lämna deras problem därhän. Strategier som fokuserar på att minska skillnader mellan kvinnor och män utan att lyfta ett hbt-perspektiv utestänger i praktiken hbt-personer från effektiva

åtgärder. Transpersoner, som drabbas av en oproportionerligt hög arbetslöshet i flera länder till följd av diskriminering, utgör en grupp som bredare strategier helt missar. Europa 2020-strategin måste uppmärksamma hbtq-personers behov och arbetet bör ske i samråd med relevanta organisationer i det civila samhället.

Svenska kyrkan

Svenska kyrkan är med 6,5 miljoner medlemmar Sveriges största medlemsorganisation. Öppenheten, engagemanget och dialogen med människorna med Jesus som förebild är grunden för kyrkans liv och arbete. Mötet, var man än befinner sig i livet, är det som Svenska kyrkan vill ta vara på. Det kan vara i ett enskilt samtal med en människa i kris, i de sociala insatserna och verksamheterna, i engagemanget för internationellt arbete eller i mötet med barn och unga. Svenska kyrkan finns också på sjukhus och kriminalvårdsanstalter, i arbete med kulturmöten och på plats vid kris och katastrof. Kyrkans arbete pågår på många olika arenor där flera kan anses ha beröring med Europa 2020-strategin, inte minst målet om ökad social delaktighet. Inför denna rapportering har vi valt att lyfta fram några exempel på hur vi bidrar till klimat- och energimålet samt projektet Svenska kyrkans stöd till människor i arbetslöshet.

Svenska kyrkans stöd till människor i arbetslöshet

Svenska kyrkan på nationell nivå har beslutat att under 2015–2017 i samarbete med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation genomföra projektet, ”Svenska kyrkans stöd till människor i arbetslöshet”, ett arbete som genomförs i nära samverkan med Arbetsförmedlingen. Projektet leds av kyrkokansliet och i projektgruppen ingår representanter från Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Luleå stift, Strängnäs stift och Västerås stift.

Projektet har för avsikt att utveckla samverkan mellan Arbetsförmedlingen, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Svenska kyrkan samt skapa förutsättningar för att implementera metoder och långsiktiga lösningar i församlingarnas arbete med människor som lever i utanförskap på grund av arbetslöshet. Projektet kommer under 2015 att kartlägga och analysera den verksamhet som Svenska kyrkans församlingar bedriver för arbetslösa, samt inventera och analysera tidigare använda modeller som leder till praktik, utbildning och anställning. Intresserade arbetsgivare och anställda i Svenska kyrkans församlingar kommer via stiftens under 2016 och 2017 att inbjudas till erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling för att stärka och utveckla den verksamhet som bedrivs för människor som lever i utanförskap på grund av arbetslöshet. Projektet kan sägas bidra såväl till sysselsättningsmålet som till målet för ökad social delaktighet.

Svenska kyrkans miljöarbete

Svenska kyrkan bedriver ett brett klimatarbete, grundat i rättvisetanken och i människans ansvar att värna skapelsen. Svenska kyrkan har utarbetat en egen standard för miljödiplomering, som används i församlingarna. Svenska kyrkans miljödiplomering bygger på engagemang och reflektion hos de anställda och förtroendevalda samtidigt som det är ett ledningssystem som ska säkra kvalitén i miljöarbetet i församlingen. Det är ett unikt system för Svenska kyrkan som nu andra kyrkor är intresserade av att använda. Svenska kyrkans nationella nivå

stöder stiftens miljöarbete genom att erbjuda temadagar, utbildningar, och nätverksträffar.

Biskoparna i Svenska kyrkan skrev 2014 *Ett biskopsbrev om klimatet*. Det är ett teologiskt bidrag till klimat- och hållbarhetsdiskussionen. Biskoparnas skrift inleds med en sammanfattning av kunskapsläget och utmynnar i konkreta uppmaningar till Svenska kyrkan och kyrkor i hela världen, till beslutsfattare i Sverige och internationellt, till företag och organisationer såväl som till enskilda människor.

Utöver såväl nationellt som internationellt och interreligiöst påverkansarbete genomförs på församlings- och stiftsnivå olika energiprojekt som syftar till att minska klimatpåverkan. Ett exempel är Linköpings stift, som är projektägare för ett energisamverkansprojekt åren 2012–2014. För att från stiftets sida öka möjligheter till samverkan, även med andra aktörer i samhället, har ett samarbetsprojekt inletts med organisationen Hela Sverige ska leva, under namnet *Energisamverkan för hållbar tillväxt*. Energisamverkansprojektet kommer undersöka möjligheten för kyrkan och närsamhällets aktörer att samverka kring närvärmelösningar och andra energisatsningar som satsar på omställning till grön energi. På Svenska kyrkans nationella nivå har all fossil energi fasats ut från Svenska kyrkans aktieportfölj till förmån för investeringar i förnyelsebara verksamheter/energikällor.

Svenska kyrkan ska i sin kapitalförvaltning sträva efter att vara en ansvarsfull investerare. Investeringar ska följa FN:s sex principer för ansvarsfulla investeringar, Principles for Responsible Investment, PRI. Kyrkan ska investera i bolag som är ansvarsfulla och bidrar till en hållbar utveckling ekonomiskt, ekologiskt och socialt. En gång per år ska innehaven granskas av extern konsult.

I klimatfrågan lyfter Svenska kyrkan även frågan om ekologisk och social hållbarhet i Arktis och urfolkens rätt att leva i dessa områden.

Social sammanhållning

Svenska kyrkan arbetar aktivt med frågor som rör social delaktighet och social sammanhållning, intolerans och ökad rasism. I arbetet ingår bland annat att öka romers och resandes delaktighet i kyrkan och samhället. Svenska kyrkan arbetar med att motverka antiziganism och andra former av intolerans och att stärka barn och unga som tillhör nationella minoriteter och urfolket samerna.

Sveriges Kvinnolobby

Sveriges Kvinnolobby är en feministisk partipolitiskt obunden och ideellt verksam paraplyorganisation för svensk kvinnorörelse. Vi är den nationella koordineringen för EWL och har 44 medlemsorganisationer som arbetar för att stärka kvinnors position i samhället. Vi arbetar aktivt gentemot Europa 2020-strategin för att skärpa kravet på jämställdhet i genomförandet. Under 2014 genomförde vi Nordiskt Forum Malmö – New Action on Women's Rights för att visa vår beslutsamhet att genomdriva de löften om jämställdhet som getts bland annat i EU-dokument. Det krävs ett målorienterat arbete med fokus på kvinnors rättigheter för att leva upp till gjorda åtaganden. Inte minst kommissionens arbete och budget borde förtydligas. Sverige roll ska vara att aktivt bidra till att lyfta jämställdhetsfrågor och kvinnors rättigheter inom EU.

Nordiskt Forum och Europa 2020

En brist i Europa 2020-strategin är att jämställdhetsperspektivet inte är tillräckligt väl integrerat. Strategin svarar inte mot antagna dokument och heller inte mot den betydelse som jämställdhet tillmätts av allmänheten. 30 000 besök på Nordiskt Forum talar sitt tydliga språk – betydelsen av och intresset för jämställdhet är stort. Forumet visade den kapacitet som finns i det civila samhället, och i detta fall i kvinnorörelsen, att kraftsamla kring samhällets utveckling och skapa forum där politiker, andra ledare och tusentals professionella och aktivister kan mötas för att diskutera samhällets utveckling ur ett jämställdhetsperspektiv.

Jämställdhetsfrågorna inom EU var väl representerade på Nordiskt Forum, bland annat genom European Women's Lobby, European Institute for Gender Equality och enskilda EU-parlamentariker. Den europeiska kvinnorörelsen har uttryckt oro över att jämställdhetsfrågorna försvagats i Europa 2020-strategin och nedprioriterats jämfört med tidigare strategier. Det finns också en kritik av att välfärdsområdet, som har en avgörande betydelse för jämställdhet och kvinnors livssituation, får stå tillbaka i tider av ekonomisk kris. Många av dessa frågor, som är centrala för EU:s utveckling, lyftes på Nordiskt Forum. Exempelvis den demografiska frågan, samhällsekonomi, arbetsvillkor, sexualisering av det offentliga rummet, kvinnors rätt till liv utan våld, representation och möjlighet att tala med egen röst med mera.

Nordiskt Forum Malmö 2014 – New Action on Women's Rights

Nordiskt Forum var ett resultat av kvinnorörelsens beslutsamhet att inte sitta stilla när kvinnors rättigheter hotas och skruvas tillbaka, i världen, i Europa, i Norden. Nordiskt Forum arrangerades av 200 organisationer ur den nordiska kvinnorörelsen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige och i samarbete med kvinnorörelsen på Grönland, Färöarna och Åland. Syftet var att uppmärksamma ifrågasättandet av kvinnors rättigheter, sätta agendan för framtidens jämställdhetspolitik och formulera konkreta krav och strategier för att uppnå jämställda samhällen.

Bakgrund

FN genomförde den fjärde och senaste kvinnokonferensen i Peking år 1995. Den förbereddes på nordisk nivå genom en konferens i Åbo 1994. Då antogs *Platform for Action*, handlingsplanen från Peking. De regeringar som undertecknade handlingsplanens tolv artiklar, bland annat alla de europeiska, gjorde ett åtagande att förverkliga Kvinnokonventionen, CEDAW. Nordiskt Forums program och diskussioner grundade sig i CEDAW (FN:s Kvinnokonvention) och BDPFA (Beijing Declaration and Platform for Action).

Sedan 1995 har ingen världskonferens om kvinnors rättigheter genomförts. Röster har höjts för behovet av en sådan konferens, men det har också varnats för faran med en konferens som skulle öppna handlingsplanen för omförhandlingar. I år uppmärksammas Beijing+20, men utan världskonferens. Det saknas tilltro till att världens regeringar skulle hålla fast vid sina tidigare åtaganden och att kvinnors rättigheter och livsvillkor istället skulle skruvas tillbaka. Eftersom världsläget för jämställdhetsfrågorna är så pass kritiskt beslutade Sveriges Kvinnolobby att det var dags för en regional konferens just för att höja rösten och arbeta än intensivare för att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män.

Vi bjöd in den nordiska kvinnorörelsen till ett möte för att formera nordisk styrgrupp, nationella kommittéer och programgrupper. Hundratals personer ur kvinnorörelsens organisationer i Norden har varit involverade i planering av program, seminarier, talare och kulturevenemang på Nordiskt Forum. I slutet av 2012 fick vi stöd från den svenska regeringen vilket möjliggjorde att vi kunde ta det avgörande steget att anställa personer för genomförandet. Malmö stad gav från första början stöd och konkreta insatser. Det omfattande arbetet för Nordiskt Forum hade trots dessa proffs och anställda inte varit möjligt utan de ideella arbetsinsatserna från kvinnorörelsens personer, grupper och nätverk.

Fyra dagar för att sätta kvinnors rättigheter på agendan

Nordiskt Forum inleddes den 12 juni med en stor öppningsceremoni. Nuvarande statsministern Stefan Löfven talade första dagen. Därefter följde fyra fullspäckade dagar med seminarier, workshops, manifestationer, kulturevenemang och mycket mer. Dessutom pågick aktiviteter i den stora utställningshallen i Malmömessan där över hundra organisationer, myndigheter, partier, tidskrifter med mera fanns att möta. Totalt innehöll programmet över 1000 talare och 400 programpunkter. Ungefär hälften av programpunkterna var kostnadsfria och helt öppna för allmänheten. Nordiskt Forum hade 30 000 besökare och deltagare från mer än 50 länder.

Vi gick på djupet och analyserade utmaningarna för kvinnors rättigheter med utgångspunkt i FN:s Kvinnokonvention och Beijing Platform for Action. Utifrån forumets tolv teman formulerade vi tillsammans de tydliga krav till beslutsfattare som utgjorde stommen till forumets gemensamma slutdokument.

Stjärnakedemiker, toppolitiker, aktivister, debattörer, artister och kulturprofiler deltog. I rappa brandtal, samtal och kulturakter gavs goda och tankeväckande

exempel på hur vi flyttar fram positionerna för kvinnors rättigheter och jämställdhet. 80 procent av konferensprogrammet arrangerades av intresserade organisationer och personer från alla delar av samhället: civilsamhällsorganisationer, aktivister, myndigheter, näringsliv, företag, kommuner, politiska partier, fackförbund och universitet.

Feministiska överenskommelser och krav är ett framåtsyftande slutresultat av Nordiskt forum. Där påminner vi våra regeringar om de åtaganden de gjorde redan 1995. Vi skärper medvetenheten om deras absoluta ansvar att agera för alla kvinnors fulla mänskliga rättigheter. De nordiska ländernas regeringar bjöds in till Nordiskt Forum för att motta våra gemensamma krav, öga mot öga. Dokumentet överlämnades också till UN Women's chef Phumzile Mlambo-Ngcuka.

Så tar vi Nordiskt Forum vidare

Slutdokumentet har översatts till engelska och de nordiska språken. Det har spridits till beslutsfattare i Sverige, Norden, EU och FN. Det har tryckts i punktskrift och finns på teckenspråk och i inläst version. Vi uppväktar regeringen och andra beslutsfattare för att se till att våra gemensamma krav blir till verklighet. Vi arbetar också för att dokumentera det som hände på forumet. Vi ska se till att den historiska glömskan inte faller över våra gemensamma ansträngningar.

Verdandi

Verdandi – arbetarnas socialpolitiska organisation, arbetar med opinionsbildning, kamratstöd, nätverksarbete och arbetsintegrerande sociala företag och verksamheter. Verdandi arbetar för social rättvisa och ett alkoholskadefritt samhälle genom att organisera utsatta grupper till kamp för bättre villkor. Verdandi är partipolitiskt och religiöst obunden. Våra kärnfrågor som vi jobbar med är kamp mot fattigdom, kamp mot missbruk, kamp för en generell och solidarisk välfärdspolitik, kamp mot rasism, främlingsfientlighet och homofobi samt kamp för jämställdhet.

En viktig del av Verdandis arbete är att verka för att öka den sociala sammanhållningen i samhället och att motverka segregation och utanförskap. Detta gör vi bland annat genom vår sociala kontaktverksamhet som erbjuder mötesplatser och stöd för alla oavsett kön, ålder och etniskt ursprung, och genom studier och politisk opinionsbildning. En viktig del av Verdandis arbete är också att genom konkreta aktiviteter och verksamheter stödja människor att bli anställningsbara, samt att bidra till att skapa sysselsättning och arbete. Verdandi arbetar även med utveckling inom den sociala ekonomin och sociala innovationer, vilket bidrar till social sammanhållning och sökandet efter nya lösningar på samhällsproblem i enlighet med Europa 2020-strategin. Verdandi finns på ett 40-tal orter i landet.

Sverige beskriver fem nationella mål till Europa 2020 - EUs gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Nedan beskrivs hur Verdandi arbetar med två av dessa fem mål.

1. "Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldrarna 20-64 till år 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa tider utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad."
2. "Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent 2020."

Målet för Verdandis sysselsättningskapande och arbetsintegrerande verksamhet är att alla skall ges möjlighet att arbeta 100 procent av sin egen förmåga. Detta är en viktig utgångspunkt för att ge fler som står utanför arbetsmarknaden, på grund av till exempel långtidssjukskrivning, utländsk härkomst eller diskriminering, en möjlighet till insteg på arbetsmarknaden. Att under en längre tid stå utanför arbetsmarknaden kan göra det svårt att komma in, eller att ta sig tillbaka in, på arbetsmarknaden. Steget från ingen sysselsättning till i bästa fall full sysselsättning behöver ofta ske gradvis för de som stått utanför arbetsmarknaden under långt tid, och anpassas efter de individuella förutsättningarna. Hänsyn måste tas både till fysiska, psykiska och

utbildningsmässiga förutsättningar såväl som till den enskildes livssituation i övrigt.

För dem som har svårt att komma in på eller tillbaka till arbetsmarknaden måste steget till sysselsättning ofta föregås av en lång process av träning och kompetenshöjning i såväl sociala som teoretiska och praktiska färdigheter. Genom vår uppsökande och kamratstödande verksamhet ute i bostadsområden får vi på ett naturligt, icke utpekande sätt, kontakt med människor som lever i ett utanförskap. Genom deltagande i den sociala gemenskapen i verksamheten kan vi som ett första steg succesivt bygga självförtroende och grundläggande färdigheter, inklusive träning i svenska språket, som bidrar till att göra individen anställningsbar. En konkret sådan verksamhet är exempelvis Verdandis verksamhet *Steget framåt* – en kurs för långtidsarbetslösa, sjukskrivna i Borlänge, både nyanlända och personer som är födda i Sverige. Kursen innehåller både svenska, samhällskunskap, friskvård, matlagning och kamratstöd. Genom riktade insatser till exempel budgetrådgivning och hjälp till skuldsanering, hjälp vid myndighetskontakter och bidragsansökningar och stöd till boendelösningar bidrar vi till att undanröja praktiska och mentala hinder för att söka arbete. Avsaknaden av en fast adress är ett av de första hinder som måste undanröjas för att individen ska kunna söka och få arbete. I Örebro arbetar vi med stöd till boende utifrån modellen ”bostad först”. Andra typer av boendestöd förekommer också.

Med vårt lokala sociala kamratstödande arbete utifrån våra verksamhetslokaler som bas strävar vi som ett andra steg efter att komplettera verksamheten med sysselsättningsmöjligheter för att skapa social gemenskap, delaktighet och arbetsträning. Detta är både ett led i att öka den sociala sammanhållningen och en individuellt riktad åtgärd för att öka anställningsbarheten. Aktiviteterna kan handla om allt från att hålla i gång verksamheten i våra lokaler, caféverksamhet, delta i organisationens uppdragsverksamhet exempelvis genom att ansvara för lokala miljöstationer och renhållning på uppdrag från exempelvis fastighetsbolagen.

Som ett tredje steg bidrar vi även, där så är möjligt, till att skapa arbeten genom arbetsintegrerande sociala företag och verksamheter inom branscher som bl. a., second hand-försäljning, flytt och reparation, data och it, samt textilproduktion. En viktig utgångspunkt för detta arbete är att möta deltagarna på den nivå och den kompetens de har. Ett exempel är Verdandis arbetsintegrerande sociala företag *Trappstegen* i Stockholms län som bland annat arbetar med mattknytning. Mattknytningsverksamheten bygger på att kunna ta tillvara och utgå från de involverade invandrarkvinnornas unika kompetens. Många är analfabeter, talar endast lite svenska och med en kultur som begränsar deras rörlighet. Dock bär de på stora kunskaper om hur man väver traditionella äkta mattor, en verksamhet som kan göras både på hel- eller deltid utifrån var och ens hälsa och familjesituation. För att ytterligare stärka deltagarna kompletteras mattknytningen med undervisning i svenska.

Vid valet av vad som kan bedrivas som arbetsintegrerade sociala företag försöker vi, utöver deltagarnas kompetens och individuella förutsättningar givetvis ta hänsyn till vilka verksamheter som kan vara ekonomiskt bärkraftiga. En viktig utgångspunkt är också vilka verksamheter som stärker den sociala situationen i området exempelvis genom att göra tjänster och varor ekonomiskt och praktiskt tillgängliga för större grupper till exempel café- och cateringverksamhet, systuga för produktion och reparation av kläder. I Botkyrka är systugan en uppskattad verksamhet som ger möjlighet att införskaffa kläder och utstyrsel till traditionella fester och högtider. Andra verksamheter med stor samhällsnytta är skötsel av sop- och miljöstationer i bostadsområden exempelvis i Nyköping och Trollhättan. Ofta kombineras detta med ett informations- och utbildningsuppdrag riktat till de boende så att missförhållanden och konflikter i området som bottnar i sopheringen kan undvikas.

De exempel som tas upp här är endast ett urval av Verdandis arbete i linje med Europa 2020-strategin.

Vetenskap & Allmänhet

Vetenskap & Allmänhet (VA) är en ideell förening vars ändamål är att främja öppenhet och dialog mellan forskare och det omgivande samhället. För att uppnå ändamålet arbetar vi för att åstadkomma samtal i nya former om forskning och för att öka samverkan mellan forskare och det omgivande samhället. Vi utvecklar också ny kunskap genom opinionsundersökningar och studier. Föreningen bildades för 13 år sedan och har i dag ett 80-tal medlemsorganisationer som exempelvis myndigheter, högskolor, företag, folkbildningsorganisationer och forskningsfinansiärer. Vår verksamhet finansieras av medlemsavgifter, projektmedel samt ett bidrag från regeringen.

Vetenskap & Allmänhet och Europa 2020

Tillväxtstrategin Europa 2020 har tydligt fokus på att lösa vår tids stora samhällsutmaningar. Forskningen har en nyckelroll i den uppgiften och allmänhetens stöd är avgörande för de strategiska satsningar som Europa 2020-strategin kräver. Genom att tillgängliggöra kunskap om forskningsrelaterade frågor och genom att ge olika målgrupper möjlighet att föra dialog med forskarvärlden, bidrar VA på flera sätt till att nå målen i Europa 2020-strategin. Vår verksamhet tangerar framför allt två av Europa 2020-strategins överordnade mål: forsknings- och utvecklingsmålet samt utbildningsmålet. Nedan redovisar vi de aktiviteter som är särskilt relevanta för dessa två mål.

Forsknings- och utvecklingsmålet

Relaterade VA-aktiviteter: Många av föreningens aktiviteter bidrar till att uppfylla EU:s och det nationella målet. VA:s verksamhetsidé är även nära relaterad till EU:s arbete med ansvarsfull forskning och innovation (Responsible Research and Innovation, RRI). Dessutom ser vi en internationell trend mot att allmänheten och olika intressenter (stakeholders) alltmer involveras i forskning, utveckling och innovation. Begrepp som Integrerad forskning, Ansvarsfull forskning och innovation, Public engagement with science, Science with and for Society, Participatory research och Citizen science handlar alla om att i olika utsträckning engagera även andra intressenter än forskarna själva i forskningen. VA följer den här utvecklingen noga och medverkar också i forsknings- och innovationsprojekt som syftar till att testa ett aktivt deltagande av olika intressentgrupper.

Nationell påverkansplattform för svenskt deltagande i SwafS

VA koordinerar sedan mitten av 2014 det nationella påverkansarbetet för att öka det svenska deltagandet i Horisont 2020:s delprogram *Science with and for Society (SwafS)*. Syftet med denna nationella påverkansplattform är att samla svenska aktörer inom delprogrammets områden *gender equality, RRI governance, public engagement, science education, ethics och open science*. Tillsammans vill vi utveckla en gemensam vision, identifiera påverkansvägar och arbeta fram en konkret handlingsplan för att påverka kommande utlysningar inom Horisont 2020. I plattformen ingår en rad organisationer inom akademi, näringsliv,

civilsamhälle, offentlig sektor, liksom enskilda forskare som arbetat med SAFs-relaterade frågor.

Delprogrammet Science with and for Society (SwafS) är av stor strategisk betydelse. Forskningen behöver förankras och ske i dialog med medborgarna om den ska kunna möta samhällets behov och utmaningar. En svensk kraftsamling kring SwafS är nödvändig för att utlysningarna i delprogrammet ska möta våra nationella styrkeområden och utvecklingsbehov. De nationella påverkansplattformarna är ett initiativ från EU-Sam, som samordnar svenska forskningsfinansiärers EU-samarbete.

Projektet RRI Tools

Ansvarsfull forskning och innovation (Responsible Research and Innovation, RRI) är ett centralt begrepp som ska genomsyra all forskning inom Horisont 2020. Begreppet innebär att samtliga berörda parter ska involveras i dialog kring forsknings- och utvecklingsprocesser. Dialogen ska leda till att den forskning och innovationsverksamhet som bedrivs är brett förankrad, och att de investeringar som görs kommer samhället till nytta. Parterna som ingår i dialogen kan finnas inom civilsamhälle, utbildning, näringsliv, forskning och politik. Vetenskap & Allmänhet är nod för Sveriges deltagande i flaggskeppsprojektet *RRI Tools*. Projektet bedrivs tillsammans med 25 partners i Europa med finansiering från EU:s sjunde ramprogram. Det syftar till att utveckla innovativa verktyg för mer ansvarstagande forskning och innovation. Verktygen ska sedan användas och spridas i dialog med berörda aktörer. Ett särskilt fokus ligger på beslutsfattare för att påverka den framtida forskningspolitiken. Samhällelig förankring och brett demokratiskt stöd är förutsättningar för att EU:s långsiktiga satsningar på forskning och innovation ska bli framgångsrika. RRI syftar inte till att söka kompromisser – snarare är det ett angreppssätt som strävar mot en bästa lösning som tillgodoser samtliga parter behov, och som leder till en smart, hållbar och inkluderande tillväxt.

Smedpack

VA deltar även i konkreta samverkansprojekt som aktivt involverar allmänheten i forskning och utveckling. Projektet Smedpack utvecklar läkemedelsförpackningar och distributionsmodeller som säkerställer att läkemedelskonsumenter inte utsätts för risker för förfalskade läkemedel. I projektet medverkar ett trettiotal organisationer; här ingår bland annat forskare, materialtillverkare, designers, logistikere och slutkonsumenter. VAs roll i projektet är att involvera allmänheten i hela utvecklingsprocessen.

VA-barometern

VA genomför årligen undersökningar av allmänhetens förtroende för och syn på forskning och forskare. De data vi tagit fram, analyserat och rapporterat om genom åren kan utgöra en grund för strukturerat arbete med att skapa förutsättningar för satsningsvilja och tilltro till forskning.

I 2014 års VA-barometer hade svenska folkets förtroende för forskare gått ned: 78 procent uppgav att de hade ganska eller mycket stort förtroende för forskare inom akademien, att jämföra med 89 procent 2013. Samtidigt ansåg 87 procent att det är viktigt att allmänheten involveras i forskningsprocessen, och mer än hälften kunde tänka sig att själva delta. Det går ännu inte att säga om nedgången i förtroende är en tillfällig avvikelse eller början på en trend – men häri ligger barometerns styrka, som en återkommande undersökning som möjliggör analyser och jämförelser över tid. Materialet utgör ett värdefullt underlag för dialogen mellan forskning och samhälle – inte minst med tanke på samhällets ökade engagemang i, och krav på, forsknings- och innovationsprocessers samhällsnytta.

Medieseminarier för forskare

VA anordnar i samarbete med forskningsråden Formas, Forte, Vetenskapsrådet och VINNOVA en serie seminarier där forskare vid olika lärosäten runt om i landet har möjlighet att möta journalister för att lära sig mer om hur massmedia fungerar. För gemene man är massmedia den viktigaste källan till nyheter om forskning och bilden av forskare. Det är därför viktigt att forskare deltar i det offentliga samtalet – för att sprida och belysa nya forskningsrön, och för att förmedla en positiv bild av forskare som yrkesgrupp. För att viljan att satsa offentliga medel på forskning ska bestå behöver allmänheten veta vad forskning är och varför den behövs, liksom kunna föra dialog om och kunna påverka forskningens inriktning och etik. För forskare kan en ökad förståelse för hur media arbetar minska osäkerheten i kontakten med journalister och stimulera intresset för att bidra till det offentliga samtalet. En annan viktig del av seminarierna är att förmedla hur lärosätenas kommunikationsavdelningar kan ge forskare stöd och råd inför kontakter med media. Sedan 2013 har sex medieseminarier hållits, där sammanlagt omkring 400 forskare har deltagit.

ForskarFredag, Forskar Grand Prix och Science Cafés

Av demokratiska skäl är det viktigt att forskningssatsningar och forskning i stort förankras och sker i dialog med medborgarna. Som ett led i det arbetet utvecklar och sprider VA metoder för kommunikation och dialog om forskning. Den årligen återkommande vetenskapsfesten *ForskarFredag* äger rum den 25 september 2015 på ett 30-tal orter i Sverige och på hundratals platser i Europa under namnet *Researchers' Night*. Sedan 2006 koordinerar VA de svenska evenemangen och ansvarar för gemensam marknadsföring, webbplats, aktiviteter, utvärdering liksom för att söka EU-bidrag för genomförandet. Mer än 400 forskare medverkade i ForskarFredag 2014, i evenemang som besöktes av över 17 000 personer. Sammanlagt 447 aktiviteter erbjöds: experiment, workshops, prova på-aktiviteter, vetenskapsshower, science cafés, utställningar, öppna hus och många andra interaktiva format för att få till stånd dialog mellan allmänhet och forskare.

En vanligt förekommande aktivitet under ForskarFredag är *Sciences Cafés*. Syftet är att ge människor möjlighet att diskutera aktuella ämnen med forskare och

experter på ett informellt sätt, gärna över en fika. Den inbjudna forskaren ger inledningsvis en kort introduktion. Sedan får publiken ställa frågor, kommentera och ge synpunkter, och så är diskussionen igång. Efter samtalets slut brukar den medverkande finnas tillgänglig ytterligare en stund för de som inte vill ställa frågor inför publik.

Forskar Grand Prix är en nationell tävling där forskare på fyra minuter presenterar sin egen forskning så fängslande, inspirerande och pedagogiskt som möjligt inför publik. Publiken, tillsammans med en jury, röstar fram vinnaren. Forskar Grand Prix arrangeras av VA och forskningsråden Formas, Forte, VINNOVA och Vetenskapsrådet. För de deltagande forskarna har evenemanget inneburit ökade färdigheter i presentationsteknik, viktig exponering och nya kontakter med exempelvis samarbetspartners och finansierare. Deltävlingar anordnas på ett tiotal orter i år som en del av ForskarFredag.

Utbildningsmålet

Flera aktiviteter som beskrivits under Forsknings- och utvecklingsmålet bidrar även till att uppfylla Utbildningsmålet. Två aktiviteter är särskilt relevanta och beskrivs nedan.

Massexperiment för barn och ungdomar

Sedan sju år tillbaka samordnar Vetenskap & Allmänhet varje år ett massexperiment som en del av ForskarFredag, en del av europeiska Researchers' Night. I experimentet inbjuds skolklasser i hela landet att hjälpa forskare med riktig forskning. 2015 års massexperiment, *Tepåseförsöket* genomförs i samarbete med forskare vid Umeå universitet. 250 klasser kommer att hjälpa forskarna samla in data om jordens nedbrytningsprocesser och hur dessa är kopplade till klimatförändringarna. Tidigare års experiment har engagerat tusentals elever inom områden som till exempel svenska lövträds höstlövsutveckling, förvaring av kylvaror, frukt- och grönsakskonsumtion hos barn och ungdomar, ljudmiljö i klassrum, samt ungas uppfattning om risker i närmiljön. Genom massexperimenten får eleverna delta i riktig forskning, och bidra till att utveckla ny och viktig kunskap. Under experimenten har klasserna möjlighet att kommunicera direkt med forskarna via sociala medier. Samtliga massexperiment återförs till skolorna i form av populärvetenskapliga rapporter i Vetenskap & Allmänhets rapportserie och presenteras i olika sammanhang, som exempelvis på Forskartorget på Bokmässan i Göteborg. En ledstjärna för massexperimenten är att barnen ska medverka som forskningsassistenter – inte som forskningsobjekt. De får på så sätt en bättre förståelse för vetenskapens villkor och direktkontakt med forskare. Massexperimenten syftar i förlängningen till att öka elevernas intresse för forskning och högre utbildning som möjliga framtidsval. Ett tydligt kvitto på att eleverna deltar i "riktig" forskning är att flera av tidigare års massexperiment resulterat i vetenskapliga publikationer.

Skola möter vetenskap

Under 2012–2014 har VA arbetat med ett projekt om samverkan mellan skola och forskning. Målet är att ge lärare och skolledningar runt om i Sverige idéer och inspiration genom att utveckla ny kunskap och förmedla goda exempel. I projektets första del undersöktes hur lärare och skolledare ser på vetenskap och vilka kontakter de har med forskare. I projektets andra del har den ideella föreningen Forskningsnätet Skåne utvecklat och genomfört aktiviteter där lärare, elever och forskare mötts och det tredje delprojektet har utvärderat dessa aktiviteter effekter att bidra till vetenskaplig förståelse och förmåga.

Genom att undersöka och lyfta vetenskapens roll i skolan bidrar VA till att öka barn och ungdomars intresse för utbildning, likväl som lärare och skolledares intresse för forskningsbaserad kunskap och vetenskapligt förankrade metoder. Syftet är även att öka ungas vetenskapliga förståelse och förmåga. Projektet avslutas våren 2015.

Genom en rad olika kontinuerliga aktiviteter och enskilda projekt bidrar VAs verksamhet på generell nivå till att förbättra villkoren för forskning och forskare, att tillgängliggöra forskningsbaserad kunskap, att stimulera dialogen mellan forskarsamhället och det omgivande samhället, samt att bjuda in samhällsgrupper som sällan kommer i kontakt med forskare till samtalsbordet.

REGERINGSKANSLIET

Statsrådsberedningen

Adress: 103 33 Stockholm

Telefon vxl: 08-405 10 00

www.regeringen.se